

MIKÄ SAA MIEHEN LÄHTEMÄÄN LASTENSUOJELUN TUKIHENKILÖKSI
Tutkimus Helsingin kaupungin lastensuojelun tukihenkilötoiminnasta

Riku Rasilainen

Olli Salo

Opinnäytetyö, syksy 2017

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Rasilainen, Riku & Salo, Olli. Mikä saa miehen lähtemään lastensuojelun tukihenkilöksi. Tutkimus Helsingin kaupungin lastensuojelun tukihenkilötoiminnasta. Diak Etelä, Helsinki, syksy 2017, 59s., 3 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK).

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa Helsingin kaupungin lastensuojelun tukihenkilötoiminnalle tietoa siitä, millaisia syitä miehet antavat lastensuojelun tukihenkilötoimintaan lähtemiselle, mistä miehet ovat kuulleet ja saaneet tietoa lastensuojelun tukihenkilötoiminnasta ja miten toimintaan mukaan lähteneet miehet kertoisivat toiminnasta muille. Tietoja voidaan hyödyntää toiminnan markkinoinnissa.

Opinnäytetyömme on laadullinen tutkimus ja keräsimme sen aineiston puolistrukturoidulla teemahaastattelulla keväällä 2017. Haastateltavinamme oli kuusi saman kevään aikana lastensuojelun tukihenkilötoimintaan valmentavalle kurssille osallistunutta miespuolista henkilöä. Aineiston analysoinnissa käytimme sisällyönanalyysiä.

Tutkimuksemme tuloksena oli, että haastattelemlamme miehillä on muiden vapaaehtoistyöstä tehtyjen tutkimusten tulosten kanssa yhteneväisiä syitä ja motiiveja toimintaan lähtemiselle. Merkittävimmät motiivit olivat auttamisen tarve, halu olla osallisena yhteisössä, ajan antaminen rahan sijaan ja mielekkään toiminnan löytäminen.

Kaikki haastateltavat olivat kuulleet toiminnasta läheiseltään. Vedimme tästä johtopäätöksen, että toiminnasta kertomiseen olisi syytä kiinnittää entistä enemmän huomiota muun muassa tukihenkilötoimintaan kouluttavalla kurssilla. Tutkimuksemme osoitti myös, että lastensuojelun tukihenkilötoiminnasta oli kuultu eniten sosiaalisen median kanavien kautta. Erityisesti Facebook oli sosiaalisen median kanavista merkittävästi esillä.

Asiasanat: lastensuojelu, tukihenkilötoiminta, miestyö, poikatyö, kvalitatiivinen tutkimus, vapaaehtoistyö, haastattelututkimus, teemahaastattelu

ABSTRACT

Rasilainen, Riku & Salo, Olli. Why men start as a support person in child welfare, a research about the Helsinki city's child welfare team offering and training support persons. 59p. 3 appendices. Language: Finnish. Helsinki, Autumn 2017. Diaconia University of Applied Sciences. Degree programme in Social Services. Degree: Bachelor of Social Services.

The aim of this thesis was to produce information for the child welfare unit that offers and trains volunteers as support persons in Helsinki city. The research questions were as follows: why do men volunteer in the support persons activity, where have they heard about the activity and how would they tell about the activity to others. The information gathered in this study can be used in marketing the activity.

This thesis is a qualitative research and it was conducted in the spring of 2017. The research material was gathered with half-structured thematic interview method. The interviewees of the study were six male participants of a course that trains support persons. The interviews were analysed using content analysis.

The results of the study show that the most notable motives were the wish to help, the feeling of being involved in a community, offering time instead of money and finding a meaningful activity. These findings are in line with previous studies done about motives in volunteering.

All the interviewees had heard about the activity from a person close to them. It can be concluded that informing about the activity should be stressed more on the course training support persons. Our study also indicates that social media, especially Facebook is the most effective channel for spreading information about the activity.

Key words: child welfare, support persons, men-specific social work, boy work, qualitative research, volunteer work, interview (research), focused interviews

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 VAPAAEHTOISTOIMINTA JA TUKIHENKILÖTOIMINTA	8
2.1 Vapaaehtoistoiminta	8
2.2 Tukihenkilötoiminta	9
3 LASTENSUOJELU	13
3.1 Lastensuojelun tarkoitus	13
3.2 Lastensuojelu ja tukihenkilötoiminta	14
4 MIES LAPSEN KASVUN TUKENA	17
4.1 Maskuliinisuus ja mieheksi kasvaminen	17
4.2 Isäsuhde ja isättömyys	19
4.3 Miehen malli – aikuisen miehen merkitys pojan kehityskaaressa	20
5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	22
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	23
6.1 Tutkimusympäristö ja kohdejoukko	23
6.2 Opinnäytetyöprosessi	24
6.3 Helsingin kaupungin lastensuojelun tukihenkilötoiminta	25
6.4 Tutkimusmenetelmät	28
6.5 Haastattelujen toteutus ja analyysi	30
7 TULOKSET	32
7.1 Ennakkokäsitykset lastensuojelusta	32
7.2 Tiedon saatavuus lastensuojelun tukihenkilötoiminnasta	33
7.3 Lastensuojelun tukihenkilötoimintaan lähtemisen syyt	36
7.4 Lastensuojelun tukihenkilötoiminnasta kertominen	39
8 TUTKIMUKSEN JOHTOPÄÄTÖKSET JA ARVIOINTI	42
8.1 Sosiaalisen median merkitys lastensuojelun tukihenkilötoiminnassa	42

8.2 Läheisten vaikutus lastensuojelun tukihenkilötoimintaan osallistumiseen	43
8.3 Miehet lastensuojelun tukihenkilöinä	44
8.4 Arviointi.....	44
9 POHDINTA	46
9.1 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	46
9.2 Kehittämisideat.....	48
9.3 Oma ammatillisuus.....	50
LÄHTEET.....	52
LIITE 1 Saatekirje	56
LIITE 2 Kirjallinen suostumus tutkimukseen	57
LIITE 3 Tutkimuksen teemat ja haastattelukysymykset	58

1 JOHDANTO

Vapaaehtoistoiminnan erilaisilla muodoilla on pitkät perinteet Suomessa ja sitä käytetään erityisesti täydentämään sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja. Vapaaehtoistointa tapahtuu Suomessa myös kansainvälisesti vertailtuna huomattavan paljon. Vapaaehtoistyöhön osallistumisen määrä Suomessa on pysynyt suhteellisen samana vuodesta 1999 lähtien. Vapaaehtoistoinnasta on paljon taloudellista hyötyä yhteiskunnalle, sillä jos kaikesta vapaaehtoistoinnasta esimerkiksi sosiaali- ja terveysalalla maksettaisiin palkkaa, nousisivat kustannukset satoihin miljooniin euroihin. (ETENE 2014, 2–4).

Yksi vapaaehtoistoiminnan muodoista on tukihenkilötoiminta, jota voidaan toteuttaa esimerkiksi lastensuojelussa (Helsingin sosiaali- ja terveysvirasto 2016). Opinnäytetyömme aiheena on tutkia Helsingin kaupungin lastensuojelun tukihenkilötoimintaan lähteneiden miesten syitä toimintaan lähtemiselle. Kyseisen tukihenkilötoiminnan tarkoituksena on tarjota lastensuojelun tai jälkihuollon asiakkaana olevalle 7-21 vuotiaalle lapselle tai nuorelle suhde turvalliseen aikuiseen, jonka kanssa tehdä erilaisia arjen asioita. Tukisuhteiden toivotaan olevan pitkäkestoisia. Lähtökohtana pidetään sitä, että tukihenkilö on mukana lapsen sosiaalihuoltolakiin pohjautuvan asiakkuuden päättymiseen asti. Parhaimmissa tapauksissa tukisuhteesta muodostuu jatkuva ihmissuhde asiakkuudenkin jälkeen.

Kiinnostuimme opinnäytetyömme aiheesta siksi, että havaitsimme mediaa seurattessamme tukihenkilötoiminnassa olevan suurta tarvetta miestukihenkilöille. Selvittäessämme tarkemmin, miten miehiä voitaisiin saada mukaan toimintaan, havaitsimme että aiheesta ei ole juurikaan julkaistu tutkimuksia. Toisella meistä on kokemusta sukupuolisensitiivisestä poikatyöstä, joten miesnäkökulman valitseminen tuntui luontevalta. Lisäksi aihe on ajankohtainen ja ollut paljon esillä eri medioissa. Ammattilaisten mukaan miehistä tukihenkilöinä on pulaa: Helsingin kaupungin sivuilla 20.1.2016 julkaistussa uutiskirjeessä lastensuojelun tukihenkilötoiminnan yksikössä silloin työskennelleet Erika Viding ja Mari Mehtonen kertoivat vain 10 % lastensuojelun tukihenkilöistä olevan miehiä, ja uutiskirjeen ai-

kaan miespuolista tukihenkilöä odotti 32 lastensuojelun asiakkaana olevaa poikaa (Lastensuojelun tukihenkilötoiminta 2016). Tutkimuksen aihe muotoutui Helsingin kaupungin lastensuojelun tukihenkilötoiminnan työyhteisön toiveesta.

Yhtenä tämän opinnäytetyön lähtökohdista on se, että lastensuojelun tukihenkilötoimintaan tarvitaan lisää miehiä. Tästä syystä perustelemme työssämme miesten merkitystä lasten kehityskaaressa avaamalla isä-poika-suhdetta. Emme kuitenkaan koe, että ”miehen mallin” on tultava lapsen omalta isältä. Isä-poika-suhdetta avaamalla pääsemme siihen, miten aikuisen miehen antama malli vaikuttaa pojan kehitykseen. Kerromme isättömyyden merkityksestä kehitykseen siksi, että usealla miespuolista tukihenkilöä toivovalla lastensuojelun asiakkaalla isän läsnäolo on vähäistä tai puuttuu kokonaan. Tukihenkilön ei kuitenkaan ole tarkoituksena millään tavalla korvata isää, vaan hän toimii turvallisen aikuisen miehen mallina.

Tutkimuksemme on haastattelututkimus. Haastatteluidemme kohderyhmänä on Helsingin lastensuojelun tukihenkilötoimintaan kevään 2017 aikana tukihenkilötoimintaan kouluttavalle kurssille osallistuneet miehet.

2 VAPAAEHTOISTOIMINTA JA TUKIHENKILÖTOIMINTA

2.1 Vapaaehtoistoiminta

Vapaaehtoistoiminnaksi määritellään usein toiminta, jossa henkilö toimii yksittäisten ihmisten tai yhteisöjen hyväksi ilman rahallista korvausta tai pakkoa. Tässä perinteisessä kuvailussa painotetaan auttamisen näkökulmaa. Määritelmässä on kuitenkin alettu auttamisen lisäksi kiinnittää huomiota toiminnan organisoimiseen sekä vapaaehtoisten omiin motiiveihin ja toiveisiin. Lisäksi on tärkeää, että vapaaehtoistoiminnan tuomat hyvinvointivaikutukset tekijälleen tunnustetaan. (Lai-
mio & Välimäki 2011, 9–10.)

Tämä määritelmä on kuitenkin liian suppea ja riittämätön kuvaamaan vapaaehtoistyön moninaisuutta ilmiönä. Vapaaehtoistyö nähdään tässä näkökulmassa eräänlaisena lisäresurssina palkkatyöntekijöille ja se on toteutettu ammattilaisten johtamissa kolmannen sektorin yhdistyksissä, vaikka sitä esiintyy myös julkisella sektorilla. (Marjovuori 2014, 15.) Keskitymme vapaaehtoistoimintaan tästä näkökulmasta: vapaaehtoistoiminta perustuu epäitsekkäisiin motiiveihin auttaa ja sen tarkoituksena on tuottaa sosiaalista hyvinvointia.

Vapaaehtoistoiminta on useille ihmisille osa arkipäivää ja luo hyvän elämän kokemuksen. Toiminnan avulla voi löytää tietynlaisia pysähdys- ja levähdyspaikkoja erilaisissa elämänvaiheissa ja -tilanteissa. Osallisuuden tunne yhteisöllisessä toiminnassa kanssaihmisten kanssa sekä erilaiset kohtaamiset tarjoavat myös mahdollisuuden suunnata omaa elämää uudelleen urille. (Nylund & Yeung 2005, 15.)

Sosiaalipsykologiassa auttamista tutkitaan usein tilannesidonnaisuuden kannalta ja todetaan auttamisen todennäköisyyden pienenevän, mitä enemmän ihmisiä on paikalla. Ilmiötä kutsutaan nimellä bystander effect, suomeksi ohikulkijavaikutus. (Pakarinen & Ihanus, 2010.) Vapaaehtoistoiminnassa taas ihmiset ovat hakeutuneet auttamaan toisia ihmisiä, eikä heidän tarvitse tehdä nopeita tilannekohtaisia

päätöksiä auttamisen tarpeellisuudesta. Spontaanit ja pitkäaikaiset avuntarjoamiset yhdistyvät siis vapaaehtoistyössä tapahtuvassa auttamisessa. Tätä voidaan kutsua suunnitelluksi auttamiseksi. Suunnitellussa auttamisessa ominaisina piirteinä nähdään oikeuksien arviointi, omien henkilökohtaisten kykyjen sekä kiinnostusten yhteensovittaminen auttamistarkoituksen kanssa. Vapaaehtoistoiminta vaatii joskus sitoutumista auttamissuhteeseen, jolloin autettavan hyväksi täytyy järjestää huomattavasti aikaa, energiaa ja emotionaalisia sekä psykologisia resursseja. (Utti 2009, 15–16.) Erityisesti emotionaalinen puoli on oleellinen lastensuojelun tukihenkilötoiminnassa, joten empaattiset henkilöt soveltuvat hyvin kyseiseen toimintaan, sillä empatia auttaa emotionaalisessa sitoutumisessa (Utti 2009, 26).

Yksilölliset motiivit ovat olennaisia sekä sitoutumisen että vapaaehtoistoiminnan jatkuvuuden kannalta. Sitoutumisesta voi kehkeytyä auttajalle tärkeää ja motivoivaa, mutta se ei voi toimia lähtökohtaisena motiivina. Erilaiset motiivit, joita tutkimuksissa on havaittu, ovat esimerkiksi tekemisen kaipuu, auttaminen, kokeilunhalu, ryhmän kaipuu sekä omista vaikeuksista selviytyminen. (Utti 2009, 32; 34.)

Mainittujen motiivien vastakohtana voidaan nähdä osallistumatta olemisen perustelut. Miesten kohdalla vähäistä osallistumista perustellaan useimmiten kokemuksella siitä, ettei ole mitään annettavaa, mutta toisaalta he eivät koe mitään erityistä syytä olla osallistumatta. Naiset taas perustelevat osallistumattomuuttaan erityisesti ajanpuutteella sekä terveydellisillä syillä. Yeungin mukaan tutkimustuloksesta voidaan ymmärtää, ettei miesten kynnys vapaaehtoistoimintaan välttämättä ole kovinkaan korkea, joten sopivilla toiminnoilla tai kontakteilla voitaisiin mahdollisesti aktivoida enemmän miehiä vapaaehtoistoimintaan. (Yeung 2002, 44–45.)

2.2 Tukihenkilötoiminta

Tukihenkilötoiminta on Suomessa perinteinen sekä laajasti käytetty vapaaehtoistyön muoto. Sitä järjestävät sosiaali- ja terveysalan järjestöt sekä kunnat. Tuki-

henkilöksi voi ryhtyä esimerkiksi lapselle, nuorelle, vammaiselle tai mielenterveyskuntoutujalle. Tässä opinnäytetyössä keskitymme lastensuojelun asiakkaina olevien lasten kanssa tehtävään tukihenkilötoimintaan. Tukihenkilötoiminnan tavoitteena on kohentaa haastavassa elämäntilanteessa olevan ihmisen elämänlaatua. Tukihenkilö pyrkii yhdessä tuettavan kanssa vahvistamaan ja luomaan luonnollisia sosiaalisia verkostoja, joissa tuettavalla on puutteita tai jotka ovat hajonneet. Tukihenkilöltä ei odoteta minkäänlaisia erikoistaitoja tai ammattiosaaamista, sillä toiminta perustuu niin sanottuun maallikkoauttamiseen. Tarkoituksena on, että tukihenkilö toimii tuettavan rinnalla omalla persoonallaan, elämäkokemuksellaan ja taidoillaan. Tukihenkilötoiminnan tarkoituksena on lisäksi helpottaa tuettavan luonnollisten auttajien painetta näiden paljon tukea tarvitsevien ihmisten rinnalla. (Utti 2009, 37,40.) Luonnollisia auttajia ovat esimerkiksi tuettavan perhe ja muu lähipiiri.

Tukihenkilötoiminta voidaan erottaa muusta vapaaehtoistoiminnasta kahdella merkittävällä tavalla: se on yksilöllisempää kuin muu vapaaehtoinen auttamistoiminta ja sitä leimaa muuta vapaaehtoistoimintaa enemmän arkisuus sekä sitoutuminen. Tukihenkilötoiminta ei ole terapiaa tai hoitoa, vaan sen lähtökohtana on oltava vapaaehtoinen ja tasavertainen kumppanuus molempien osapuolten ehtoilla. Tukea antavan aikuisen ja tukea tarvitsevan lapsen persoonista riippuen toiminta voi perustua yhteiseen tekemiseen tai vaikka vain yhteisiin keskusteluihin. (Utti 2009, 37–38.)

Suomessa tukihenkilötoimintaa ei tilastoida valtakunnallisesti. Myös kunnallisissa ja alueellisissa käytännöissä lienee niin suuria vaihteluita, että yleiskuvan muodostaminen toiminnan laajuudesta on haastavaa. (Moilanen 2015, 106.)

Tukihenkilötoimintaa tarkasteltaessa on tärkeää huomioida myös tukihenkilön oma jaksaminen. Lapsen tukeminen on ajoittain henkisesti kuormittavaa. Oma jaksaminen on rajallista, ja tukihenkilöillä onkin mahdollisuus ja oikeus hakea tukea taustalla toimivalta organisaatiolta, joka tukihenkilötoimintaa järjestää. Toiminnan järjestäjä voi tarvittaessa järjestää tukihenkilölle henkilökohtaista ohjausta, vertaistukea muista tukihenkilöistä tai lisäkoulutusta. (Korhonen 2005, 67–68.)

Tukihenkilötoimintaan lähtevillä henkilöillä saattaa olla aiempaa koulutusta tai kokemusta sosiaali- tai terveysalalta. Tällaisilla puoliammatillisilla henkilöillä on Moilasen mukaan todennäköisesti sellaisia erityisiä valmiuksia toimia tukihenkilönä, joita alaan perehtymättömillä ei ole. On kuitenkin tärkeää erottaa ammatillinen ja vapaaehtoistoiminta toisistaan selkeästi. Tukihenkilöiden on toimittava tukihenkilötoiminnassa eri tavoin kuin sosiaalityöntekijä toimisi ammatillisesti lastensuojelun piirissä. Toisaalta vastaavasti lastensuojelun piirissä toimivien sosiaalityöntekijöiden ei oleteta toimivan samalla tavoin ”tavallisina kansalaisina” kuin maallikkoauttajien tukitoiminnassa. Lapselle turvallisen luottamussuhteen luominen voi olla helpompaa aikuiseen, joka ei toimi ammattilaisen roolissa. Näin tukihenkilötoiminta tuottaa lastensuojelun kentälle jotain sellaista, mihin ammatillinen sosiaalityö ei yksin pystyisi. (Moilanen 2015, 107–108.)

Tukihenkilötoiminnan kustannukset vaihtelevat paljon. Vapaaehtoisille tukihenkilöille maksetaan toiminnasta kuukausikorvausta tai tapaamiskertakohtaista korvausta. Tapaamiskerroittain laskettuna, yhden tapaamisen kustannukset ovat kunnalle 30-75 euroa. (Heino ym. 2016, 28.) Näissä luvuissa ei ole huomioitu toimintaa organisoivien työntekijöiden palkkoja.

Helsingissä lastensuojelun tukihenkilötoimintaa järjestää muun muassa Helsingin kaupungin lastensuojelun tukihenkilötoiminta. Kaupungin lisäksi tukihenkilötoimintaa tuottavat useat kolmannen sektorin toimijat. Vapaaehtoisten tukihenkilöiden avulla samankaltaista toimintaa ilman edellytyksiä sosiaalitoimen asiakkuuksiin järjestävät esimerkiksi Pienperheyhdistys mieskaveritoiminnalla ja Pelastakaa Lapset Ry. Toimijoita pääkaupunkiseudulla on runsaasti. Osa toimijoista järjestää palvelun ammatillisena toimintana, jolloin kaupunki voi ostaa tukihenkilöpalvelun asiakkaalle. (Mehtonen & Vanhatalo 11.4.2017.)

Ammatillisena tukihenkilönä toimivat usein sosiaalialan ammattilaiset tai muutoin toimintaan pätevät henkilöt, jotka täyttävät toiminnalle asetetut koulutus- tai osaamisvaatimukset. Esimerkkinä tällaisesta vaatimukset täyttävästä henkilöstä on erityisopettaja, joka toimii erityistä tukea tarvitsevan nuoren tukihenkilönä. Kunta voi kouluttaa tukihenkilöt itse tai ostaa koulutuksen kolmannelta sektorilta. Ostopalveluna tukihenkilöt hankitaan esimerkiksi Hämeenlinnassa ja Karviaisessa.

Tampereella taas tukihenkilötoimintaa ei järjestetä lainkaan ammatillisena, vaan käytössä on vain vapaaehtoinen tukihenkilötoiminta. (Heino ym. 2016, 29.)

Ammatillinen tukihenkilötoiminta poikkeaa vapaaehtoisesta muun muassa kes-
ton osalta. Ammatillisessa tukihenkilötoiminnassa toiminta on lyhytkestoista ja
sillä pyritään vastaamaan johonkin selkeään tavoitteeseen. Ammatillisessa tuki-
henkilötoiminnassa tukihenkilön tulee myös olla sosiaaalialalle kouluttautunut hen-
kilö. Vapaaehtoisen tukihenkilön toiminta ei korvaa ammatillisen tukihenkilön tar-
vetta ja ne vastaavat palveluna erilaisiin tarpeisiin. Sosiaalityöntekijän on tärkeä
palvelua hakiessaan hahmottaa vapaaehtoisen tukihenkilön rajoitetut resurssit ja
mahdollisuudet vaikuttaa asiakkaan elämäntilanteeseen. (Mehtonen & Vanhatalo
11.4.2017.)

Samoin kuin vapaaehtoisessa tukihenkilötoiminnassa, ammatillisessa tukihenki-
lötoiminnassa kulut kunnille vaihtelevat merkittävästi. Riihimäellä, jossa toimin-
nasta maksetaan vähiten, tuntikorvaus tukihenkilölle on 60 euroa. Suurin toimin-
nasta maksettava korvaus Suomessa on 130 euroa tunnilta. Toimintaan liittyvistä
maksuista on myös erilaisia käytäntöjä. Jotkut kunnat maksavat kuukausittain so-
vitun summan ja edellyttävät tiettyä tapaamismäärää viikossa. (Heino ym. 2016,
29.)

3 LASTENSUOJELU

3.1 Lastensuojelun tarkoitus

Suomen lastensuojelulain tarkoituksena on taata lapselle turvallinen kasvuympäristö, tasapainoinen ja monipuolinen kehitys sekä turvata oikeus erityiseen suojeluun. Lastensuojelu määritellään laissa lapsi- ja perhekohtaiseksi lastensuojeluksi, jota toteutetaan tekemällä asiakassuunnitelma sekä järjestämällä avohuollon tukitoimia. Lastensuojelulaki velvoittaa kunnat järjestämään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaista toimintaa, joka vastaa kunnissa esiintyvään tarpeeseen. (Lastensuojelulaki 2007/417.) Terveiden ja hyvinvoinnin laitos määrittelee internetsivuillaan lastensuojelun tarpeelliseksi silloin, kun lapsen terveys tai kehitys vaarantuvat ja perhepalveluiden tuki ei riitä. Vaihtoehtoisesti lastensuojelu katsotaan tarpeelliseksi myös, mikäli perhepalvelut riittäisivät, mutta niitä ei haluta vastaanottaa. (THL 2017a.)

Lastensuojelun tehtävänä ja tarkoituksena on ennen kaikkea olla lasten puolella ja heitä varten. Toiminnan lähtökohtana on lapsille ihmisoikeussopimuksissa ja laeissa taattujen etujen ja oikeuksien takaaminen. Lastensuojelulla on erityinen velvoite vaikeimmissa asemassa olevien lasten huolehtimisesta. (THL 2017a.)

Lastensuojelua ohjaavina periaatteina toimivat Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisemat lastensuojelun laatusuosituksset. Lastensuojelun tulee niiden mukaan turvata asiakkaiden ihmisarvo ja perusoikeudet. Lastensuojelun parissa korostuvat etenkin asiakkaiden yksityisyyden suoja sekä inhimillinen ja ihmisarvoinen kohtelu. Lastensuojelua toteutettaessa ja siihen liittyvässä tarvearvioinnissa lapsen etu tulee asettaa etusijalle oikeudenmukaisuuden, avoimuuden ja luotettavuuden sekä turvallisuuden periaatteiden mukaisesti. Laatusuosituksset sisältävät suosituksen hyvästä vuorovaikutuksesta asiakkaiden ja työntekijöiden välillä, sekä suosituksen tehdyn työn ammatillisesta laadusta ja sen seuraamisesta. Laatusuosituksset sisältävät lisäksi suosituksen suhteellisuusperiaatteesta. Tällä tarkoitetaan sitä, että alalla toimivan ammattilaisen tulee käyttää asiakkaan koh-

dalla sellaisia toimia, jotka ovat oikein mitoitettuja suhteessa asiakkaan auttamisen päämääriin ja tavoitteisiin. Tässä ohjaavana periaatteena on lievimmän riittävän puuttumisen periaate, eli että toimet tehdään alimmalla tasolla, jolla saadaan tarvittava vaikutus aikaan. (THL 2017b.)

Lastensuojelun tukihenkilötoiminnan palvelu on Helsingissä ollut aiemmin tarjolla vain lastensuojelun asiakkaille. Sosiaalihuoltolain uudistus vuonna 2014 vaikutti myös lastensuojelulakiin. Tukihenkilötoiminta on lakimuutoksen jälkeen yksi palveluista, joita voi muutoksen myötä hakea myös ilman lastensuojelun asiakkuutta. Helsinki kuitenkin edellyttää tukihenkilön hakemiseksi sosiaalihuoltolain asiakkuutta ja sitä, että asiakas on määritelty olevan erityisen tuen tarpeessa. (Mehtonen & Vanhatalo 11.4.2017).

Sosiaalihuoltolaissa lapsella tarkoitetaan alle 18-vuotiasta ja nuorella 18-24-vuotiasta. Sosiaalipalveluiden piirissä erityistä tukea tarvitsevilla lapsella tai nuorella tarkoitetaan alle 24-vuotiasta henkilöä, jonka kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa hänen kehitystään, hän omalla käytöksellään vaarantaa kehityksensä tai hänellä on vaikeuksia hakea ja saada tarvitsemiaan terveys- ja sosiaalipalveluja erilaisten syiden tai tuen tarpeiden vuoksi. Mikäli lapsi tai nuori todetaan erityistä tukea tarvitseväksi, sosiaalityöntekijä tekee palvelutarpeen arvioinnin ja voi sen pohjalta ehdottaa esimerkiksi tukihenkilötoimintaa palvelumuotona. (THL 2017c.) Palvelutarpeen arvioinnin jälkeen lapselle nimetään oma vastuusosiaalityöntekijä, jonka tehtäviin esimerkiksi kuuluu hakea lapselle sopivimmat palvelut. (Mehtonen & Vanhatalo 11.4.2017.)

3.2 Lastensuojelu ja tukihenkilötoiminta

Tukihenkilötoiminta on suunnattu lastensuojelun asiakkaana oleville lapsille ja nuorille, joille sosiaalityöntekijä on osoittanut tukihenkilön tarpeen. Palveluun voidaan ohjata myös lapsia ja nuoria, joilla on erityisen tuen tarve, vaikka he eivät olekaan lastensuojelun asiakkaita. Toiminta on vapaaehtoista ja sen aikana tukihenkilö tapaa tuettavaa lasta tai nuorta noin 1-3 kertaa kuukaudessa. Toiminnan järjestäminen on kunnalle lakisääteistä, mutta sitä toteutetaan eri kunnissa eri

tavoin. Helsingin lastensuojelun tukihenkilötoiminta tarjoaa kouluttamiaan vapaaehtoisia tukihenkilöitä vapaaehtoisvoimin, kun taas esimerkiksi Vantaan lastensuojelussa tukihenkilötoimintaa toteutetaan vapaaehtoisten omien tukihenkilöiden voimin sekä ostopalvelusopimuksin muilta toimijoilta. (Mehtonen & Vanhatalo 11.4.2017.)

Lastensuojelun tukitoimintaa edeltävänä toimintamuotona käytettiin vuoden 1936 lastensuojelulaissa määriteltyä suojeluvalvontajärjestelmää, jossa lapselle tai nuorelle määrättiin vapaaehtoinen suojeluvalvoja. Tukihenkilötoiminta korvasi tämän toiminnan muodon 1970-luvun aikana, ja kun vuoden 1983 lastensuojelulaki uudistui, toiminta vahvistui entisestään. Tässä uudessa laissa tukihenkilötoiminta sekä perhetoiminta määriteltiin avohuollon tukitoimiksi. (Korhonen 2005, 11.) Helsingissä tukihenkilöpalvelua on voitu järjestää myös sijaishuollon ja jälkihuollon perusteiden. Nyt uuden sosiaalihuoltolain muutoksen myötä on palvelun piiriin lisätty erityistä tukea tarvitsevat lapset ja nuoret. (Mehtonen & Vanhatalo 11.4.2017.)

Lasten parissa tehtävä tukihenkilötoiminta perustuu lastensuojelulakiin, jonka perusteella lapselle tai nuorelle on tarvittaessa järjestettävä tukiperhe tai tukihenkilö. Lasten ja nuorten kanssa tehtävässä tukihenkilötoiminnassa pyritään antamaan lapselle tai nuorelle konkreettista tukea täydentäen lastensuojelutyön ammattilaisten tekemää työtä. Sosiaalityöntekijä voi ohjata lapsen tai nuoren tukihenkilötoiminnan piiriin, mikäli hän katsoo, että lapsen tai nuoren elämässä ei ole riittävästi aikuisten antamaa läsnäoloa sekä tukea. Tukihenkilötoiminta on vapaaehtoista myös tuettavalle henkilölle, joten lapsen tai nuoren ei tarvitse ottaa tukihenkilöä vastaan. Tukihenkilösuhteen alku perustuu lapsen tai nuoren, vanhempien sekä lastensuojelun sosiaalityöntekijän yhteiseen sopimukseen. (Utti 2009, 39–40.)

Tukihenkilöksi ryhtymisen ehtoina ovat 18 vuoden ikä, luotettavuus ja se, että oma elämä on kunnossa. Tukihenkilöksi ryhtyessä tukihenkilön on sitouduttava toimintaan tietyksi ajaksi, yleensä vähintään vuodeksi. Etenkin lasten kanssa pitkä sitoutumisaika on äärettömän tärkeä, sillä luottamuksellisen suhteen luomi-

sessä voi kulua aikaa. (Utti 2009, 40.) Tukihenkilönä toimiva henkilö on yhteydessä sosiaalityöntekijään tukisuhteen ajan. Tähän yhteydenpitoon on erilaisia käytäntöjä: yhteyttä voidaan pitää sähköpostitse, puhelimitse tai esimerkiksi tukihenkilön kirjoittamien raporttien välityksellä. Toiminnasta ei makseta palkkaa sen vapaaehtoisuuden vuoksi, mutta joissakin kunnissa siitä maksetaan kulukorvausten lisäksi pieni verollinen palkkio kuukausittain. (Korhonen 2005; 25,28.)

Lasten asemaa tukihenkilötoiminnassa kuvaa sana kolmoisiasiakkuus. He ovat asiakassuhteessa lastensuojelun sosiaalityöntekijöihin, tukihenkilöpalveluita tarjoavaan järjestöön tai kuntaan sekä tukihenkilöihinsä. Lapsen näkökulmasta katsoen etenkin tukihenkilötoiminnan prosessin alkuvaihe on aikuisjohtoinen. Lapsen vaikutusmahdollisuudet liittyvät pienempiin vaikutuksen muotoihin, esimerkiksi siihen, mitä lapsi haluaa tehdä tukihenkilön kanssa. Tukihenkilösuhteen tarpeen sekä sen aloittamisen määrää aikuinen. (Moilanen 2015, 104.)

4 MIES LAPSEN KASVUN TUKENA

4.1 Maskuliinisuus ja mieheksi kasvaminen

Maskuliinisuuden määrittelemisen voi olla haastavaa, sillä piirteet, jotka määritellään maskuliinisuuteen ovat vaihtelevia, eikä niitä usein ole tieteellisesti todistettu (Connell 2005, 3). Yleisesti kuitenkin voidaan sanoa, että maskuliinisuus viittaa ominaisuuksiin, joita pidetään miesmäisinä tai miehisinä. Sen lisäksi se toimii kulttuurin mukaisina oletuksina siitä, mitä miehen tulee tehdä, tuntea ja puhua. (Jokinen 2003, 10.) Tämän määritelmän pohjalta voidaan väittää, että maskuliiniseksi piirteiksi tunnistettavat ominaisuudet ovat vahvasti sidonnaisia kulttuuriin ja ympäristön mielikuviin siitä, millaista on miehisuus. Maskuliinisuus on terminä vahvasti esillä, kun kirjoitetaan mieheksi kasvamisesta tai yleisesti sukupuolitutkimuksissa, joissa keskitytään miehiin.

Sukupuolitutkimuksen juuret ovat usein Freudin teorioissa sukupuolesta ja lapsen kasvun vaiheista. Freudin tutkimukset ja kirjoitukset tarjoavat pohjaa niin konservatiivisille kuin kriittisille sukupuolentutkijoille. Freudin voidaan nähdä haastavan erityisesti näkemykset sukupuolten perustavanlaatuisen erojen olemassaolosta sekä teorian, jossa sukupuolen rakentuminen pohjautuu täysin biologiseen sukupuoleen. Freudin näkemyksen mukaan lapsi ei synny valmiilla sosiaalisella, kulttuurisella ja seksuaalisella identiteetillä, vaan nämä muodostuvat käytännössä lapsen ja äidin sekä lapsen ja isän välisten suhteiden kautta. Hän ei myöskään nähnyt maskuliinisuuden ja feminiinisyuden olevan toisiaan poissulkevia, vaan ominaisuuksia, jotka löytyvät jokaisesta ihmisestä. Freud kuitenkin näki pojasta mieheksi kasvun tapahtuvan maskuliinisuuden vahvistamisena ja taisteluna feminiinisyttä vastaan. Hän näki maskuliinisuuden olevan pohjimmiltaan hauras ja monitahoinen myös aikuisiässä. (Featherstone, Rivett & Scourfield 2007, 9–10.)

Freudin näkemystä vanhempien merkityksestä lapsen kasvuun on käytetty pohjana avaamaan sekä tytön kasvua naiseksi että pojan kasvua mieheksi. Freudin tekstit ovat kuitenkin todella monisyisiä ja hänen tärkeimpien perusoletustensa

tiivistäminen tai tulkitseminen on haastavaa erityisesti sen takia, että hänen näkemyksensä muuttivat keskipistettään ja vaihtelivat hänen tutkimusuransa aikana. (Featherstone, Rivett & Scourfield 2007, 9.) Freudin lisäksi ihmisen kasvusta teorioita on kirjoittanut esimerkiksi Erik H. Erikson.

Eriksonin teoriassa ihmisen kehityksessä on kahdeksan vaihetta: vauvaikeä, varhaislapsuus, leikki-ikä, kouluikä, nuoruus, varhainen aikuisuus, keski-ikä sekä vanhuus. Näillä jokaisella on omat kehitystehtävänsä. Vauvaikeän kehitystehtävänä on perusluottamuksen synty. Tämä tarkoittaa turvallisuuden tunteen luomista joka perustuu siihen, että lapsen perustarpeista huolehditaan ja että hän saa lämpöä ja läheisyyttä. Varhaislapsuudessa tarkoituksena on luoda itsenäisyyttä yksilöllisyyden heräämisen avulla, mutta sen mukana syntyy myös uudenlaisia tunteita, kuten häpeää tai epäilyä omasta huonoudesta. Lapsen on hyvä kokeilla monenlaista, mutta vanhempien ei tule vaatia liikoja. Leikki-ikä on aloitteisuuden aikaa, jonka aikana luodaan kuva ympäristön normeista, käyttäytymistavoista ja säännöistä. Näitä ympäristön vaikutuksia sisäistetään ja niiden pohjalta rakentuu yksilön omia psyykkisiä rakenteita. Lapsi haastaa ympäristöään omalla määrätietoisuudellaan ja reagoi saamiinsa käskyihin ja kieltoihin temperamenttinsa, eli sisäisen reaktiotapansa, mukaan. Kouluiässä merkityksellisinä asioina voidaan nähdä koulu, toveripiiri, harrastukset sekä riittävän rakentavan palautteen saaminen omasta toiminnastaan. Kehitystehtävänä vaiheella on ahkeruus ja pystyvyys: tärkeää on kokea kykenevänsä toimimaan ja onnistumaan, mutta toisaalta pettymysten ja turhautumisen kokeminen on myös tärkeää. Nuoruusiässä etsitään omaa itseään kokeilemalla erilaisia rooleja ja ottamalla esimerkkiä ja mallia vanhemmista sekä ympäristöstä. Identiteetin rakentuminen on kehitystehtävänä kuitenkin haastava prosessi ja vaatii jonkinasteista roolihajaannusta tai epävarmuutta. (Dunderfelt 2011, 234–238.) Emme käsittele nuoruusiän jälkeisiä vaihteita, sillä ne eivät liity lastensuojelun tukihenkilötoiminnan asiakaskuntaan.

4.2 Isäsuhte ja isättömyys

Lapsuudessa pojan kasvaessa pojan suhde isään sekä muihin aikuisiin miehiin muuttuu iän myötä erilaiseksi. Vauvaiässä lapsi ei vielä juuri hahmota sukupuolellisia eroja, mutta jo hyvin nuorena poika keskittyy oman isän ihailuun ja luo isästä epärealistisen täydellisen kuvan. Pojalle on tärkeää, että hän saa rakkautta ja iloisia hetkiä isänsä kanssa ja kokee isän arvostavan sekä suojelevan häntä. Myöhemmin poika havaitsee sukupuolellisia eroja paremmin ja huomaa tietyt selkeät yhteneväisyydet isän kanssa ja eroavaisuudet äitinsä kanssa. Tämä lähentää isän ja pojan suhdetta. Poika pyrkii viettämään isän kanssa enemmän aikaa ja yrittää löytää samastumisen kohteita ja tätä samastumista saa parhaiten, kun poika saa isältä arvostusta toiminnastaan ja näkee isän seuraavan tyytyväisenä hänen kehittymistään. Näihin aikoihin myös muiden aikuisten miesten ja ikätoverien merkitys pojan minuuden rakentamisessa kasvaa. (Aalberg & Siimes 2005, 115–117.)

Isäsuhteen merkitystä pojille on tutkittu paljon ja tutkijat usein ovat samaa mieltä siitä, että on tärkeää huomioida isän vaikutus pojan sukupuolelliseen kehitykseen sekä identiteetin muodostamiseen. Tätä perustellaan usein sillä, että lapsi voi kokea isän kanssa erilaisia asioita kuin äidin kanssa. On kuitenkin paljon tutkimuksia, joissa isän merkitys näyttäytyy ristiriitaisena tai tulkinnanvaraisena. Esimerkiksi oletuksena on, että isät eivät voi tarjota roolimalleja lapsilleen työhön liittyvän poissaolevuuden takia. Uudemmissa tutkimuksissa on havaittu kuitenkin, että erityisesti keskiluokkaiset isät pyrkivät olemaan yhä aktiivisemmin mukana lastensa kasvatuksessa. Silti murrosikäisiltä pojilta kysyttäessä isää kuvaillaan edelleen fyysisesti ja emotionaalisesti etäiseksi tai poissaolevaksi ja he toivoisivat läheisempää suhdetta isään. Voidaankin nähdä, että isän osallisuuden merkitys pojan kasvatuksessa ei ole niinkään suhteessa pojan kanssa vietettyyn aikaan vaan isän asenne hänen ja pojan suhteeseen on tärkein. (Rieke & Wegel 2015, 59–60.)

Puuttuva tai poissaoleva isä voi jättää jälkensä pojan mieleen. Isän tilalla ei ole tyhjää kohtaa tai aukkoa, vaikka se voi siltä tuntuakin. Mieleen saattaa kuitenkin

rakentua kuva siitä, millainen hyvä isä olisi. Tämä saattaa perustua toiveisiin, joiden vuoksi se voi olla ihannoiva ja epärealistinen. Sen lisäksi voi muodostua pettymyksen ja puutteen pohjalta paha ja vainoava isäkuva. Pojan miehinen minäkuva voi rakentua näiden kahden mielikuvan välille tuoden ristiriitaisia tunteita. Tämä tilanne koskettaa sekä monia isättömiä poikia että isällisyyteen ja vanhemmuuteen kykenemättömien isien poikia. (Myllärniemi 2010, 156–157.)

Isättömyyttä pohdittaessa on hyvä pohtia myös yhteiskunnallista isättömyyttä. Yhteiskuntarakenteiden muututtua sellaisiksi, että naiset ovat useammin työelämässä kiinni eivätkä jää kotiin hoitamaan lapsia, on lasten kasvattaminen ja hoitaminen siirtynyt entistä enemmän kotien ulkopuolelle ja sitä toteuttavat muut kuin omat huoltajat. Yhteiskunnan tarjoamien varhaiskasvatuksellisten paikkojen kuten päiväkotien ja koulujen työntekijöistä suurin osa on naisia. (Myllärniemi 2010, 34.)

4.3 Miehen malli – aikuisen miehen merkitys pojan kehityskaaressa

Mies- ja poikatyö on kehittynyt Suomessa viime aikoina esimerkiksi vuonna 2011 aloitetun Poikien Talo -hankkeen voimin, joka on jatkunut vielä nelivuotisen hankkeen päätyttyä. Poikien Talo tarjoaa pojille ja nuorille miehille toimintaa, jossa heidän erityistarpeensa otetaan huomioon, kaikkia kohdellaan yhdenvertaisesti, ja toimintaa toteutetaan sukupuolisensitiivisesti. Ajatuksena on tukea erityisesti nuoruusiän riskivaihetta, jolloin jo lapsuudesta saakka alkaneet ongelmat saattavat kasautua monimutkaiseksi ongelmavyyhdeksi. Tästä syystä on tärkeää, että pojille ja nuorille miehille tarjotaan suoraan heille kohdennettuja palveluja, joissa huomioidaan heidän erityispiirteensä ja -kysymyksensä. Turvallisten aikuisten, erityisesti miehen malleina toimivien, merkitys pojan tai nuoren miehen elämässä on erityisen arvokasta, jotta lapsi tai nuori voi ottaa aineksia omaan kasvuunsa miehenä. (Ervasti 2012, 152–155.) Lastensuojelun tukihenkilötyössä miespuoliset tukihenkilöt pystyvät tuomaan tuettavalle lapselle erityisesti tätä miehen mallia muun tuen lisäksi.

Espoon sosiaalitoimen aloitteesta keväällä 2000 aloitettu Tuplakasi -projekti toteuttaa ryhmätoimintamuodossa tukihenkilötoimintaa nuorille pojille, joiden isät syystä tai toisesta eivät ole kyenneet viettämään tarpeeksi aikaa poikiensa kanssa. Tarkoituksena toiminnalla on tukea osallistuvien poikien elämää ja itsetuntoa onnistumisen kokemusten sekä vertaisryhmän tuen avulla. Ajatuksena on auttaa ryhmän poikia tunnistamaan omia tunteitaan ja tarpeitaan sekä rohkaista ilmaisemaan niitä. Jatkossa tarkoituksena on yrittää hahmottaa vastaavia asioita muissa ihmisissä ja kehittää omia ihmissuhdetaitojaan, vastuullisuuttaan ja elämänhallintataitojaan. Tarkoituksena on myös tuottaa tukihenkilöiden kautta tuettavalle lapselle terveen miehen mallia. (Ikonen 2005, 79–80.) Poikien kanssa työskentelyssä usein nousee esille isän puuttuminen poikien elämästä ja sen vaikutus heidän elämäänsä ilmaistaan usein merkittävänä. Helsingin kaupungin lastensuojelun tukihenkilötoiminnassa on huomattu, että usein erityisesti miespuolista tukihenkilöä toivovilla pojilla ainoana huoltajana toimii äiti ja isään ei joko olla yhteydessä ollenkaan tai häneen ollaan hyvin harvoin kontaktissa (Mehtonen & Vanhatalo 11.4.2017).

Sveitsissä vuosina 2012 ja 2013 toteutettiin haastattelututkimus, jossa isän merkityksestä murrosikäisille pojille haastateltiin sekä jo aikuisiksi kasvaneita miehiä että vielä murrosiässä olevia poikia. Yhtenä teemana molemmilta kohderyhmiltä nousi isän vertailu muihin aikuisiin miehiin. Eräs haastateltavista puhui kummisedästään, jota hän piti korkeassa arvossa sen takia, että tämä hyväksyi hänet ja oli aina kiinnostunut hänen asioistaan. Lisäksi moni syytti negatiivisista tapahtumista ja kehittymisestä vajaan yhteyttä isään tai muihin aikuisiin miehiin ja olisi toivonut jompaakumpaa enemmän elämäänsä. Murrosikäiset pojat voivat kokea muiden aikuisten miesten kanssa käytyt keskustelut mielenkiintoisina ja oleellisina, mutta omiin ongelmiinsa he hakevat harvoin apua useammin kuin kerran samalta henkilöltä. (Rieke & Wegel 2015; 63, 65.) Pojille muun aikuisen miehen kuin isän kanssa olevat kontaktit voidaan siis nähdä merkityksellisinä, vaikka niiden vaikutukset koettaisiinkin selkeämmin vasta aikuisiässä.

5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Opinnäytetyömme tarkoituksena on selvittää, millaisia syitä lastensuojelun tukihenkilötoiminnassa toimivilla miehillä on Helsingin kaupungin lastensuojelun tukihenkilötoimintaan osallistumiseen. Pyrimme myös selvittämään, mitä kautta kohderyhmämme on kuullut toiminnasta, sekä mistä he ovat etsineet lisätietoa toimintaan liittyen. Lisäksi tarkoituksenamme on hakea ideoita tukihenkilötoiminnasta viestintään ja uusien vapaaehtoisten rekrytoimiseen kohderyhmältämme. Tarkoituksenamme on tuottaa tietoa, jota Helsingin kaupungin tukihenkilötoiminta voi hyödyntää kehittäessään tukihenkilötoimintaa.

Opinnäytetyömme tutkimuskysymyksinä ovat:

Mistä miehet ovat kuulleet ja saaneet tietoa lastensuojelun tukihenkilötoiminnasta?

Miksi miehet lähtevät lastensuojelun tukihenkilötoimintaan?

Miten toimintaan mukaan lähteneet miehet kertoisivat toiminnasta muille?

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

6.1 Tutkimusympäristö ja kohdejoukko

Tutkimuksen kohderyhmänä olivat Helsingin kaupungin tukihenkilötoimintaan mukaan lähteneet miehet, jotka olivat osallistuneet tukihenkilötoimintaan kouluttavalle kurssille vuoden 2017 kevään aikana. Lastensuojelun tukihenkilötoiminnassa toimii vapaaehtoisina sekä taustoiltaan että ikäluokiltaan värikäs joukko ihmisiä. Haastatteluihimme osallistuneet henkilöt edustivat kuitenkin ainakin ikäluokiltaan hyvin samankaltaista joukkoa. Kaikki haastateltavamme olivat noin 20-30-vuotiaita. Haastateltavat olivat kuitenkin taustoiltaan ja töiltään tai opiskelualoiltaan vaihteleva joukko. Jätämme tutkittavien tarkat iät ja virat, sekä opiskelupaikat mainitsematta pienen tutkittavan joukon vuoksi tunnistettavuuden välttämiseksi.

Valitsimme kohderyhmäksemme juuri kurssin käyneet henkilöt siksi, että ajattelimme toimintaan lähtemiseen vaikuttaneiden motiivien ja syiden olevan heillä parhaiten mielessä. Valitsimme vain miespuolisia henkilöitä, koska tutkimuksemme tavoitteena oli hankkia tietoa erityisesti miesten rekrytoimista varten. Tästä syystä näimme, että parhaiten tätä tietoa saisi hankittua kyseistä kohderyhmää haastatteleamalla.

Alkuperäinen tavoitteemme oli saada noin viidestä kymmeneen haastateltavaa. Lopulta saimme haastateltaviksemme kuusi kohderyhmäämme vastaavaa henkilöä. Olemme tyytyväisiä tähän lukemaan, mutta tiedostamme, että kyseessä on hyvin kapea otanta, etenkin kun haastateltavat edustavat hyvin rajattua ikäryhmää.

6.2 Opinnäytetyöprosessi

Otimme syksyllä 2016 yhteyttä Helsingin kaupungin lastensuojelun tukihenkilötoiminnan työntekijöihin mahdollisuudesta toteuttaa opinnäytetyö miehistä tukihenkilöinä. Olimme törmänneet sosiaalisessa mediassa erilaisiin tukihenkilötoiminnasta kertoviin julkaisuihin, joissa useissa mainittiin miestukihenkilöitä olevan huomattavasti vähemmän kuin naispuolisia. Kävimme Helsingin kaupungin lastensuojelun tukihenkilötoiminnan toimistolla keskustelemassa mahdollisista tavoista toteuttaa opinnäytetyö. Päädyimme toteuttamaan opinnäytetyön laadullisena tutkimuksena, jossa aineistomme kerättiin haastattelemalla tukihenkilötoiminnan kurssin juuri käyneitä miehiä. Esitimme tämän idean Helsingin kaupungin lastensuojelun tukihenkilötoiminnalle ja lähetimme heille tutkimussuunnitelmamme hyväksyttäväksi.

Haastateltavat saimme Helsingin kaupungin lastensuojelun tukihenkilötoiminnan kautta. Lastensuojelun tukihenkilötoiminnan työntekijät ottivat kevään 2017 aikana kohderyhmäämme yhteyttä ja toimittivat heille tutkimusta avaavan saatekirjeen (LIITE 1) sekä lähettivät heille yhteystietomme, jotta kiinnostuneet pystyivät ottamaan meihin itse yhteyttä. Saimme lopulta kuusi haastattelusta kiinnostunutta ja sovimme heidän kanssaan mahdollisia aikoja maaliskuun ja huhtikuun ajalle. Haastateltavia pyydettiin allekirjoittamaan suostumuslomake (LIITE 2).

Halusimme syventää ymmärrystämme Helsingin kaupungin lastensuojelun tukihenkilötoiminnasta, joten ehdotimme viimeisen työharjoittelumme toteuttamista Helsingin kaupungin lastensuojelun tukihenkilötoiminnan toimipisteessä. Harjoittelu toteutettiin sovelletusti niin, että saimme mahdollisimman suuren hyödyn osallistumalla kahdelle tukihenkilötoiminnan kurssille ja pääsimme sen lisäksi näkemään toiminnan eri vaiheita. Olimme mukana soveltuvuushaastattelussa sekä tukisuhteen aloituskeskustelussa, joten saimme nähdä tukisuhteen alullepanon koko kaaren.

Kirjallista osaa työstäessämme huomasimme, että juuri sellaisesta lastensuojelun tukihenkilötoiminnasta, jollaista Helsingin kaupungin lastensuojelun tuki-hen-

kilötoiminta tuottaa, ei ollut paljoo kirjallista materiaalia. Paikkasimme tätä puutetta työssämme haastattelemalla Helsingin kaupungin lastensuojelun tukihenkilötoiminnan työntekijöitä. Samoin huomasimme, että oli haastavaa löytää materiaalia perheen ulkopuolisten miesten merkityksestä lapsen tai nuoren elämässä. Löytämämme materiaali oli usein lyhyinä huomioina muihin aiheisiin liittyvissä tutkimuksissa, mutta emme löytäneet aiheesta tutkimusta.

Lähetimme opinnäytetyömme Helsingin kaupungin lastensuojelun tukihenkilötoiminnan arvioitavaksi ennen sen julkaisua. Pyysimme työstä palautetta ja keskustelimme sen mahdollisista hyödyistä ja kehityskohdista. Syvennymme annettuun palautteeseen luvussa opinnäytetyön arvioinnista.

6.3 Helsingin kaupungin lastensuojelun tukihenkilötoiminta

Yhteistyökumppanimme toimii Helsingin kaupungin lastensuojelun tukihenkilötoiminta. Olimme yhteydessä yhteistyökumppaniimme läpi opinnäytetyöprosessin. Helsingin kaupungin lastensuojelun tukihenkilötoiminta tarjoaa tukihenkilöitä lastensuojelun asiakkaille sekä erityistä tukea tarvitseville lapsille ja nuorille. Toimintaan kuuluu tukihenkilöiden rekrytoiminen, kouluttaminen, tukisuhteiden aloittaminen ja tukisuhteisiin liittyvä tukitoiminta, kuten vertaistuelliset tapaamiset ja tukihenkilöiden ohjaus. Toimintaa on järjestämässä kahden ihmisen työtiimi.

Tukihenkilöiksi hakeutuville järjestetään soveltuvuushaastattelu, jonka pohjalta valitaan kurssille pääsevät vapaaehtoiset. Tämä kurssi sisältää oleellisia asioita lastensuojelusta ja tukihenkilötoiminnasta. Tapaamiskertoja kurssin aikana toteutetaan viisi, joista neljä on noin kahden tunnin mittaisia ja yksi viiden tunnin viikonloppun aikana järjestettävä päivä. Arkisin tapaamiset järjestetään illalla. Viikonloppua varten ryhmä on jaettu kahteen osaan, joista toiselle tapaamiskerta järjestetään lauantaina ja toiselle sunnuntaina. Kurssin tavoitteena on myös tutustuttaa työntekijät tuleviin tukihenkilöihin, jotta heidät pystytään mahdollisimman hyvin yhteensovittamaan tukihenkilöä hakevien lasten kanssa. Näitä kursseja järjestetään keskimäärin kolme vuodessa. (Mehtonen & Vanhatalo 11.4.2017.)

Toiminnassa mukana olevat tukihenkilöt ovat vaitiolovelvollisia tuettavien asiakkuudesta. Vaitiolovelvollisuus koskee myös tuettavan yksityisyyttä: tuettavan kanssa puhutut asiat jäävät tukihenkilön ja tuettavan välille, ellei asiasta erikseen toisin sovita. Ennen tukisuhteen alkua toimintaan sitoutuvat tukihenkilöt allekirjoittavat vaitiolovelvollisuuteen velvoittavan lomakkeen. (Mehtonen & Vanhatalo 11.4.2017.)

Vuonna 2014 voimaan astunut laki lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä (2014/148) antaa sekä kaupungille että kolmannen sektorin toimijoille oikeuden selvittää toimintaan osallistuvien henkilöiden rikosrekisterin Oikeusrekisterikeskukselta. Helsingin kaupungin lastensuojelun tukihenkilötoiminta pitää rekisterin selvittämistä ehtona toimintaan osallistumiselle. Rikosrekisteriotteet tarkastetaan ennen tukisuhteen aloittamista. (Mehtonen & Vanhatalo 11.4.2017.)

Kurssilla koulutetut tukihenkilöt yhteensovitetaan lasten kanssa. Helsingin kaupungin lastensuojelun tukihenkilötoiminnassa tästä prosessista käytetään termiä ”matchaus” englanninkielisen match-sanan mukaisesti. Prosessin tavoitteena on etsiä sellaisia henkilöpareja, joissa lapsella ja tukihenkilöllä on jotain yhteistä sekä suhteellisen helposti kuljettava välimatka. Tässä prosessissa käytetyt tiedot lapsista ovat riippuvaisia siitä, millaisella hakemuksella lapsen vastuusosiaalityöntekijä on tukihenkilöä hakenut. Mikäli lähetetty hakemus sisältää vain lapsen perustiedot, on paria haastavaa muodostaa. Hakemuksessa kysellään muun muassa lapsen harrastuksia, mielenkiinnonkohteita, toiveita ja odotuksia tukisuhteen liittyen. Tukihenkilöiltä kysytään vastaavat asiat soveltuvuushaastattelussa ja he saavat myös esittää toiveitaan liittyen tuettavaan lapseen tai esimerkiksi hänen asuinpaikkansa sijaintiin. Kurssin päätyttyä tukihenkilöistä ja tuettavista muodostetaan pareja näiden lomakkeiden sekä Helsingin kaupungin lastensuojelun tukihenkilötoiminnan työntekijöiden tekemien arvioiden perusteella. (Mehtonen & Vanhatalo 11.4.2017.)

Yhteensovitusprosessin jälkeen järjestetään aloitusneuvottelu tukisuhteen aloittamiseksi. Tähän neuvotteluun osallistuvat lapsi itse, hänen vanhempansa, lap-

sen/perheen sosiaalityöntekijä, tuleva tukihenkilö ja Helsingin kaupungin tukihenkilötoiminnan edustaja. Neuvottelun tavoitteena on sopia yhteiset pelisäännöt tukisuhteen toimivuuden takaamiseksi: sovitaan tapaamisajat, mahdollisesti ensimmäisen tapaamisen sisältö ja yhteydenpitomuodot. Neuvottelussa sovitaan myös tapaaminen yleensä puolen vuoden päähän, jonka tarkoituksena on keskustella tukisuhteen jatkosta. Tähän toiseen tapaamiseen tukihenkilötoiminnan työntekijä ei osallistu. Tukisuhdetta seuraa sen jatkumisen ajan lapsen tai nuoren vastuusosiaalityöntekijä. (Mehtonen & Vanhatalo 11.4.2017.)

Helsingin kaupungin lastensuojelun tukihenkilötoiminta järjestää tukisuhteen aloittaneille tukihenkilöille ja tuettaville lapsille erilaisia tilaisuuksia. Tukihenkilöille järjestettävät tilaisuudet tai tapahtumat perustuvat muun muassa vertaistukeen ja osa on luentojen muodossa. Toimintaa ja tapahtumia järjestetään myös tukisuhteen aloittaneille parivaljakoille. Tällaisiin tapahtumiin osallistuvat sekä tuettavat lapset ja nuoret että tukihenkilöt. (Mehtonen & Vanhatalo 11.4.2017.)

Helsingin kaupungilla lastensuojelun tukihenkilötoimintaa tarjotaan palveluna lastensuojelun ja erityisen tuen asiakkaille vain sellaisissa tilanteissa, joissa lapsen elämässä ei ole menossa suuria muutoksia, akuuttia kriisitilannetta tai ei ole äskettäin aloitettu muita uusia palveluja, jotka vaativat lapselta ihmissuhteen muodostamista. Tällaisia kriisejä ja suuria muutoksia voivat olla esimerkiksi huostaanotto tai vakavat ongelmat koulunkäynnissä. Jos lapsella on juuri aloitettu perheytyö, viivästetään tukisuhteen aloittamista, jottei asiakasta kuormiteta usean tukitoimen aloittamisella samanaikaisesti. Jos lapsen elämäntilanne kriisiytyy tukisuhteen aikana, pyritään jo voimassa olevaa ja lapsen kasvua ja kehitystä tukevaa tukisuhdetta jatkamaan. (Mehtonen & Vanhatalo 11.4.2017.)

Koska tukihenkilöt ovat vapaaehtoisia, on sen takaamiseksi toimintaa mainostettava. Tällä hetkellä toimintaan hankitaan vapaaehtoisia esimerkiksi sosiaalisen median keinoin Facebookissa. Facebookiin luotu sivu löytyy nimellä Tukihenkilötoiminta / Helsingin sosiaali- ja terveystoimiala. Työhön liittyy myös muunlaista viestintää: esimerkiksi mainontaa varten on hankittava tai otettava kuvia. Tällaiselle viestinnälle ja siihen liittyviin toimintoihin ei ole kuitenkaan resursoitu riittä-

västi työaika. Viestinnässä ja toiminnan mainostamisessa haasteeksi muodostuu se, ettei kummallakaan Helsingin kaupungin lastensuojelun työntekijöistä ole koulutusta viestintään liittyen. Viestintään saadaan tukea toimialan omasta viestinnän yksiköstä vain ajoittain. Optimaalisessa asetelmassa Helsingin kaupungin lastensuojelun tukihenkilötoiminnassa toimisi myös viestintään ja markkinointiin erikoistunut henkilö. (Mehtonen & Vanhatalo 11.4.2017.)

6.4 Tutkimusmenetelmät

Toteutimme opinnäytetyömme tutkimusta kvalitatiivisen tutkimuksen keinoin puolistrukturoidun teemahaastattelun muodossa. Tutkimuksemme haastattelut toteutimme kevään 2017 kurssien jälkeen maaliskuun ja huhtikuun aikana. Haastattelut toteutimme haastateltavien työpaikoilla, tai heille muuten helposti saavutettavissa kohteissa. Näin tutkimus toteutuu luonnollisissa tilanteissa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 164.)

Kvalitatiivisen tutkimuksen ominaispiirteitä ovat induktiivisen analyysin käyttö, sekä ihmisen suosiminen tiedon keruun instrumenttina. Induktiivisella analyysillä tarkoitetaan sitä, että johdetaan aineistosta nousevista seikoista yleistyksiä. Tutkimuksellemme on myös ominaista tutkimusotoksen valikointi siten, että haastateltavat yksilöt ovat miespuolisia, sillä tarkoituksemme on hakea tietoa erityisesti miesnäkökulmasta. Tällainen tarkoituksenmukainen kohdejoukon valinta on ominaista kvalitatiiviselle tutkimukselle (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 164).

Kvalitatiivinen tutkimus pyrkii hankkimaan tietoa valitusta ilmiöstä yleistettävän tiedon sijaan. Koska halusimme vastauksia laadullisiin kysymyksiin, valitsimme tutkimuksemme muodoksi kvalitatiivisen tutkimuksen.

Valitsimme haastattelun tutkimuksemme toteutuksen muodoksi kyselylomakkeen sijaan, sillä se sopii emotionaalisille alueille paremmin ja motivoi vastaamaan kysymyksiin lomaketta syvemmin (Hirsjärvi & Hurme 1995, 15). Muita perusteita haastattelun valinnalle on muun muassa se, että halusimme vastauksia

antavan ihmisen pystyvän tuomaan esille itseään koskevia asioita mahdollisimman vapaasti. Pyrimme näin luomaan tilanteen, jossa voimme syventää saatavia tietoja esimerkiksi pyytämällä mielipiteisiin perusteluja. Halusimme myös mahdollisuuden esittää tarkentavia lisäkysymyksiä tarpeen vaatiessa.

Haastattelut toteutimme puolistrukturoidun teemahaastattelun menetelmällä. Puolistrukturoidut haastattelut voidaan määrittää niin, että niissä haastattelun kysymykset ovat samat, mutta niiden järjestystä voidaan muuttaa tilanteen mukaan ja että kysymyksien vastaukset eivät ole sidottu vastausvaihtoehtoihin, vaan haastateltavat voivat vastata omin sanoin. Lisäksi voidaan nähdä, että puolistrukturoidussa haastattelussa sanamuotoja voidaan vaihdella jonkin verran. Onkin siis ominaista, että puolistrukturoiduissa menetelmissä jokin näkökohta on lyöty lukkoon, mutta ei kaikkia. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 47.)

Hirsjärven ja Hurmeen teemahaastatteluksi nimeämä menetelmä pohjautuu Mertonin, Fiskin ja Kendallin julkaiseman *The Focused Interview* -kirjan menetelmään. Kohdennettu haastattelu (*The Focused Interview*) sisältää tiettyjä muista tutkimushaastattelun lajeista poikkeavia ominaispiirteitä. Haastattelun alussa tiedetään, että haastateltavat ovat kokeneet tietyn tilanteen. Lisäksi haastattelun tekijä on alustavasti selvittänyt tutkittavan ilmiön tärkeitä osia, rakenteita, prosesseja ja kokonaisuutta. Näiden pohjalta hän luo tiettyjä oletuksia ja analysoi niitä ja kehittää haastattelurungon. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 47.)

Yhteistä teemahaastattelulla ja kohdennetulla haastattelulla on se, että keskustelun aiheet on kohdennettu tiettyihin teemoihin, joista keskustellaan. Teemahaastattelu eroaa kohdennetusta haastattelusta siten, että se ei tarvitse tiettyä kokeellisesti aikaansaatua yhteistä kokemusta, vaan myös jokapäiväisiä kokemuksia voidaan tutkia. Näin yhteinen kokemus toimii tietynlaisena teemana, johon voidaan sisällyttää muut haastateltavien kokemat tunteet, ajatukset, oletukset ja uskomukset. Puolistrukturoidun menetelmästä tekee se, että aihepiirit eli teema-alueet ovat tiedossa, mutta kysymysten muoto ja järjestys eivät ole niin spesifejä. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 47–48.)

6.5 Haastattelujen toteutus ja analyysi

Valitsimme tutkimuskysymystemme pohjalta teemat, joiden avulla muodostimme niihin vastaavia haastattelukysymyksiä. Teemoiksemme valikoituivat lastensuojelun tukihenkilötoimintaan lähtemisen syyt, ennakkokäsitykset lastensuojelusta, lastensuojelun tukihenkilötoiminnasta kertominen ja tiedon saatavuus lastensuojelun tukihenkilötoiminnasta. Työstimme näiden teemojen pohjalta tutkimuksemme haastattelukysymykset (LIITE 3).

Pyrimme tekemään teemahaastattelumme rungosta sellaisen, että saisimme mahdollisimman pitkiä ja jäsenneiltyjä vastauksia työmme tutkimuskysymyksiin. Lopulta päädyimme seitsemään pääkysymykseen, joista kahdessa oli valmiit jatkokysymykset. Haastatteluita toteuttaessa kysyimme teemaan sopivia lisäkysymyksiä haastateltujen vastausten mukaisesti. Tavoitteenamme oli pitää haastattelut suppeina, mutta informatiivisina.

Valmistauduimme haastatteluihin toteuttamalla koehaastattelun erään Helsingin kaupungin tukihenkilötoiminnassa toimivan vapaaehtoisen kanssa. Kyseinen henkilö ei osallistunut lopulliseen tutkimukseen, eikä haastattelusta saatua aineistoa käytetty tutkimuksessa. Haastattelu toteutettiin eräässä helsinkiläisessä kahvilassa ja se nauhoitettiin. Koehaastattelun jälkeen hioimme kysymysten muotoilua, mutta pidimme rungon käytännössä alkuperäisessä muodossaan.

Haastateltavat saivat päättää haastattelupaikan, joten sijainteina toimivat lopulta haastateltavien omat työpaikat ja julkiset kahvilat. Tämä tuotti meluhaasteita joihinkin nauhoitteisiin, mutta saimme lopulta kaiken litteroitua. Emme koe, että julkisilla paikoilla toteutetut haastattelut vääristivät annettuja vastauksia. Kysymyksemme eivät olleet kovin henkilökohtaisia, lukuun ottamatta kysymystä, joka koski tukihenkilön omaa lastensuojelutaustaa. Haastatteluiden kestolla oli jonkin verran vaihtelua, mutta suurin osa niistä kesti noin 20 minuuttia. Pyrimme toteuttamaan haastattelut niin, että toinen meistä oli ensisijaisena haastattelijana ja toinen kysyi välikysymyksiä, jos niitä hänen mieleensä tuli. Näin pyrimme pitämään selkeyden haastattelun rungossa. Haastattelut nauhoitettiin. Tämän jälkeen nauhoitettu aineisto litteroitiin. Litteroitua tekstiä syntyi 42 sivua.

Analysoimme tutkimuksemme aineiston sisällönanalyysillä. Sisällönanalyysissä tutkimuksen aineistoa analysoidaan eritellen, tiivistäen ja yhtäläisyyksiä sekä eroja etsien. Sisällönanalyysin tavoitteena on muodostaa tutkittavasta ilmiöstä tiivistävä kuvaus, joka liittyy saadut tulokset muihin ilmiöitä koskeviin tutkimustuloksiin, sekä ilmiön laajempaan kontekstiin. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Haastatteluiden sisällönanalyysiä tukevaksi menetelmäksi valitsimme teemoittelun. Teemoittelu on laadullisen analyysin menetelmä, jossa tutkitusta aineistosta etsitään keskeisiä aihepiirejä, teemoja. Tässä menetelmässä tavoitteena on hahmottaa aineistossa eri muodoissa toistuvia teemoja, ryhmitellä ne ja ottaa nämä ryhmät tarkemman tarkastelun alle. (Jyväskylän yliopisto 2016.) Analysoimme aineistoa tutkimukseen valitsemiemme teemojen valossa.

Teemoittelun apuvälineenä käytimme menetelmänä koodausta. Koodauksessa aineisto merkitään jollain keinolla eri alaluokkiin, jonka jälkeen se jäsenellään tai järjestellään tehdyn koodauksen mukaisesti (Jyväskylän yliopisto 2016). Koodasimme haastatteluaineistosta kohtia, jotka olivat tutkimuskysymyksiemme tai teemojemme kannalta merkittäviä. Toteutimme koodauksen manuaalisesti teemoihin liittyviä tekstiosioita värittäen. Koodaus toistettiin, jotta emme jättäisi merkittäviä löydöksiä huomioimatta. Koodaamisen jälkeen tarkastelimme valitsemiamme kohtia tutkimuskysymystemme valossa. Lisäksi laskimme tutkimuskysymyksiimme liittyneitä asioita, kuten esimerkiksi mainitut motiivit. Liitimme nämä laskelmat tehtävän osaksi kuvioina. Näistä tarkasteluista muodostimme opinnäytetyömme tulokset.

7 TULOKSET

7.1 Ennakkokäsitykset lastensuojelusta

Tutkimuskysymyksemme eivät suoranaisesti sisältäneet kysymystä ennakkokäsityksiin liittyen. Ensimmäisenä tutkimuskysymyksenämme oli mistä miehet olivat saaneet tietoa lastensuojelun tukihenkilötoiminnasta. Haastattelujen aikana kävi kuitenkin selväksi, että ennakkokäsitykset olivat huomattavan paljon esillä, kun puhuttiin tiedon löytämisestä lastensuojeluun ja lastensuojelun tukihenkilötoimintaan liittyen. Uutisointi sosiaalialasta ja lastensuojelusta on usein stigmojen värittämää. Huostaanotot ylittävät mediakynnyksen herkästi ja lastensuojelun ennaltaehkäisevä työ jätetään useimmiten täysin huomiotta. Kaikki haastateltavamme olivat tehneet havainnon lastensuojelun ympärillä olevan uutisoinnin sensaatiohakuisesta luonteesta, mutta heillä oli erilaisia tapoja suhtautua siihen.

Osalla kuva oli väritynyt median mukana negatiiviseksi ja lastensuojelun piirissä olevista perheistä oli toivottomia ja lohduttomia mielikuvia. Osalla oli käsitys lastensuojelun asiakkaista uhreina ja lastensuojelun asiakkaiden vanhemmista kasvua estävinä tekijöinä. Esimerkkinä mainittiin muun muassa päihteitä käyttävät vanhemmat. Näissä tapauksissa myös lastensuojelun tekemä työ kokonaisuutena ei ollut tuttua ennen kurssille osallistumista. Osalla tapa käsitellä lastensuojelua oli aiheuttanut vastareaktion ja toiminta koettiin positiivisena.

No siis no kyllä se varmaan niinku kyllä painottui niinku näihin tragedioihin sitte kyllä. (H 1)

No ehkä mul oli vähän stereotyyppinen käsitys siit et jotenki niinku lastensuojelun asiakkaat ni kaikki vanhemmat on sillee niinku aivan paskana olevii juoppoja sillee. Ja sit ne lapset on sellasii niinku siitä aiheutuen niinku sillee päätyy siihe et niist tulee sellasii havisevii haavanlehtii... (H 3)

Mul ehkä kuuluu siihen koulukuntaan, jota on niinku aika paljon ärsyttäny se, miten lastensuojelu on käsitelty mediassa tai sosiaali-

nessa mediassa. Varsinki nyt niinku viime vuosina, et kyl mulla silleen oli aika positiivinen fiilis lastensuojelusta, vaikka ei silleen kokemusta ookkaa... (H 2)

Aineistostamme käy ilmi myös, että haastatetuilla oli kaikilla jonkinlainen kosketuspinta lastensuojeluun tai sosiaalialan työhön joko lähipiirin, tuttavien tai oman kokemuksen kautta. Kellään haastatelluista ei ollut aikaisempaa työkokemusta tai koulutusta sosiaalialalta tai lastensuojelusta.

Osalla haastatelluista käsitys lastensuojelusta ja tukihenkilötoiminnasta oli sellainen, että ala on naisvoittoinen ja että sen imago saattaa työntää luotaan erityisesti miehiä. Nämä käsitykset tukevat teoriassa mainittua maskuliinisuuden haurautta: kun ala koetaan feminiininä, on miehen kynnys lähteä mukaan toimintaan korkeampi. Toimintaan osallistuminen saatetaan nähdä uhkana omalle maskuliinisuudelle.

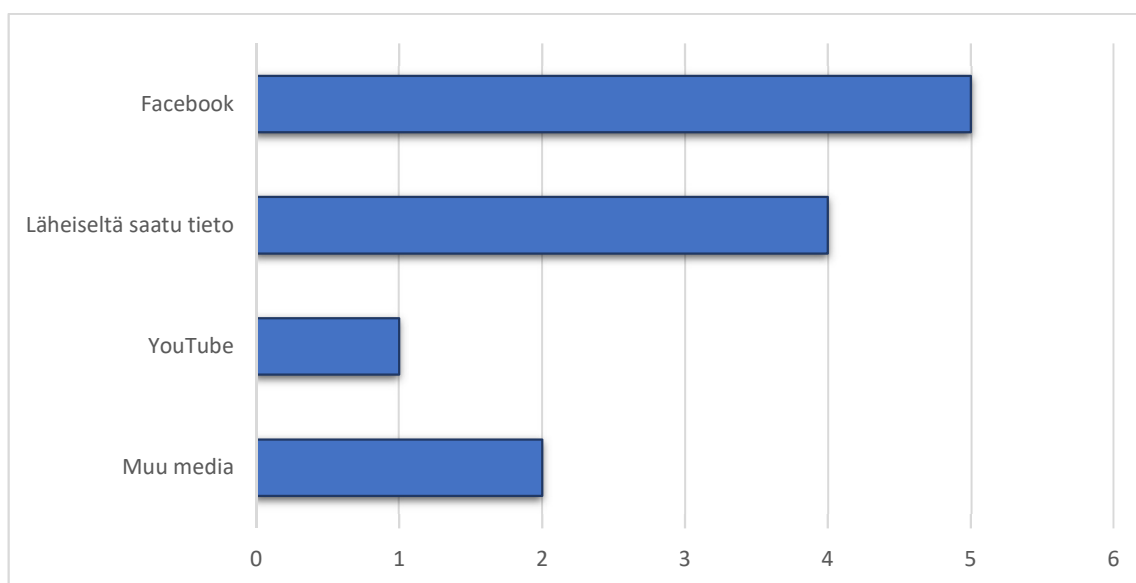
... jos siit nyt niinku imagost nyt puhuu ni lastensuojelus ni kylhän siin nyt sellanen kukkahattutäti meininki on vähä niinku okei se on muuttumas koko aja... (H 3)

... tota no onhan tuoki tommonen varmastikin hyvin herkästi tommonen korostettu niinkun feminiininen aihealue sitte kuitenkin ja tavallaan varmaan jotkut kokevat että tai monikin kokee sen niinku tavallaa sitte niinku niin vahvasti epämukavuusalueelle menemisenä... (H 1)

7.2 Tiedon saatavuus lastensuojelun tukihenkilötoiminnasta

Helsingin kaupungin lastensuojelun tukihenkilötoiminnan tukihenkilöt ovat vapaaehtoisia. Näin toiminnan laajuus ja vaikuttavuus määrittyvät sillä, kuinka moni toiminnasta kuulee, kuinka moni siihen lähtee mukaan, sekä lopulta kuinka moni sitoutuu toimintaan. Tästä syystä ensimmäisen tutkimuskysymyksemme tarkoituksena oli selvittää, mistä tukihenkilöksi hakeutuvat miehet ovat kuulleet lastensuojelun tukihenkilötoiminnasta ja mistä he ovat saaneet tietoa.

Toiminnan näkyvyyden, sekä toiminnasta kertomisen kannalta on tärkeää, että toimintaa koskeva tieto on helposti löydettävissä. Löydettävyydellä tarkoitetaan sitä, kuinka helposti palvelu, tuote, tai tässä tapauksessa toiminta, on löydettävissä sattumanvaraisesti tai aktiivisen hakuprosessin seurauksena. Tiedon on oltava löydettävissä oikeista paikoista oikeaan aikaan ja se on kanavoitava niin, että toivottu kohderyhmä löytää sen. (Salmenkivi & Nyman 2007, 278.) Kuviossa 1 esittelemme kanavat, jotka tavoittivat haastattelemamme tukihenkilöt.

KUVIO 1. Tukihenkilön tavoittanut kanava

Haastatteluistamme kävi ilmi, että päätös toimintaan lähtemisestä oli aina tehty toimintaan liittyvän informaation osuessa kohdalle. Haastateltavilla oli myös suhteellisen sekavia käsityksiä toiminnasta ennen siihen osallistumista.

...Ku puhuttiin jostain mieskavereista tai mitä liekkää jotai isovelihommaa ja millo mistäki. Kuulin sillee. Että mulla oli tosi niinkun kauan epäselvä, että kuka on se järjestävä taho. Et en mä silleen niinku tajunnu, et se oli niinku lastensuojelun, et mulla ne kaikki vähän niinku sekottu. (H 2)

Toimintaan kouluttavan kurssin kaikki haastateltavat olivat kokeneet silmiä avaavaksi ja osa mainitsi sen karsineen ennakkoluuloja. Eräs haastateltavistamme nosti esiin kurssin tuoman konkretian. Kurssin osana järjestetään tilaisuuksia tavata sekä tukihenkilöinä toimivia ihmisiä, että tuettavia lapsia ja heidän vanhem-

piaan. Kun kysyimme toimintaan sitoutumiseen vaikuttavista tekijöistä, tiedon lisääminen mainittiin eri tavoin useissa haastatteluista. Samoin toiminnan näkyvyys ja tunnettavuus nähtiin tärkeinä informaation saatavuuden kannalta.

Kyl se (kurssi) niinkun myös avas silmiä sille, että kuinka tärkeä homma tää on. Sitä mä halusin myös, että ku siihen lähti vähän niinku ilman mitään tietämystä, että just silleen, että nii vielä niinku vakuuttavuutta, että minkä takii tää on niinku hyvä juttu. Ja siinä se onnistu kyllä. (H 5)

No mä sanoisin, et mahdollisimman hyvä pohja sille, et mitä on odotettavista, niinku et mun mielestä on ollu tosi loistavaa, et siel on ollu niitä tuettavia. Se paneelikeskustelu oli todella hyvä, et siinä sai kuulla niinku suoraan siltä ihmiseltä, et millasta se on ja sit ku se on mahdollisimman rehellinen kuva, nii se auttaa siinä, et sä saat sen siitä sillee parhaimmin. Se on se pääpointti. (H 6)

Sana Facebook esiintyy haastatteluidemme vastausaineistossa kaksikymmentä kertaa ja esiintyi useamman kerran jokaisessa haastattelussa. Sana Facebook ei sisältynyt kysymysrunkoomme ja siitä puhumiseen ei ohjailtu. Muista sosiaalisen median kanavista mainittiin vain videoiden jakamiseen suunnattu Youtube ja kuvien jakamiseen keskittynyt sosiaalisen median alusta Instagram, molemmat vain kerran. Sosiaalisen median vaikutus lastensuojelun tukihenkilötoiminnan näkyvyyteen ja tunnettavuuteen esiintyi odotustemme mukaisesti jokaisessa haastattelussa. Kolme haastateltavistamme oli törmännyt lastensuojelun tukihenkilötoimintaan Facebookissa ja etsinyt lisätietoa siitä johtuen.

Kolme haastateltavistamme kuuli toiminnasta läheiseltä ihmiseltä, joista kahdessa tapauksessa kyseinen läheinen oli löytänyt toiminnan Facebook mainonnan kautta. Vain yhdessä haastattelussa haastateltava henkilö oli kuullut toiminnasta läheiseltään, mutta ei osannut vastata mistä läheinen oli löytänyt toiminnan. Facebookissa on toisaalta huomioitava, että tukihenkilötoiminta oli löytynyt kaikissa tapauksissa läheisen kautta Facebookissa. Tietoa tukihenkilötoiminnasta ei oltu itse lähdetty aktiivisesti etsimään, vaan siihen oli törmätty esimerkiksi läheisen vihjeestä Facebookissa.

Yks oli sillee suora kontakti ku joku Facebook kaveri tågäs mut selasseen ilmoitukseen, missä oli niinku että erityisesti miehiä halutaan,

nii oli siihen nimellä tågätty, niin se on siitä sit jääny elämään... Siitä on ehkä niinku vuos. (H 2)

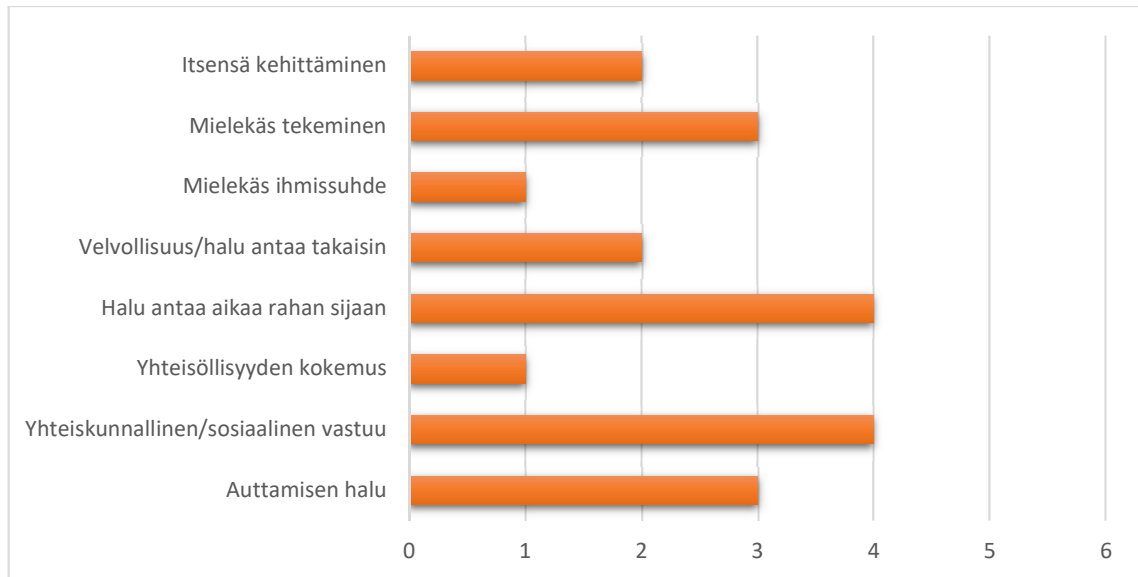
Sosiaalinen media tuli haastatteluissa esille myös toiminnan mainostamisen ulkopuolella: kaksi haastateltavista mainitsi muiden tukihenkilöiden kanssa sosiaalisessa mediassa yhdessä ylläpidetyn ryhmäkeskustelun tärkeyden. Tämä vertaistuellinen tukiverkko koettiin myös toimintaan sitoutumisen kannalta tärkeänä.

...Mut sit toisaalta ihan kiva, et se ryhmä mis me ollaan vaan siviileit toisillemme, mut siel voi vaa puhuu sellasist asioist mist puhutaa. Et se on ollu sillee sen sitoutumisen kannalta sillee äärimmäisen tärkeä. (H 3)

7.3 Lastensuojelun tukihenkilötoimintaan lähtemisen syyt

Opinnäytetyömme toisena tutkimuskysymyksenä oli: mitä syitä miehet antavat toimintaan lähtemiseen. Haastatteluissa esiintyneet motiivit ja syyt lastensuojelun tukihenkilötoimintaan osallistumiselle olivat vapaaehtoistoiminnalle ominaisesti epätsekkäitä. Vastauksista ilmeni myös, että vapaaehtoistoimintaan liittymisellä pyrittiin lisäämään omaa ja toisten sosiaalista hyvinvointia.

Yksilölliset motiivit ovat keskeisiä tukihenkilötoiminnan kaltaiseen toimintaan sitoutumisessa. Toimintaan sitoutuminen voi muodostua toimintaa motivoivaksi tekijäksi, mutta se ei yksin riitä. On tärkeää, että toimintaa on ohjaamassa myös vapaaehtoisille henkilökohtaisia motiiveja ja syitä. Alla olevassa kuviossa näkyvät vastaukset, jotka haastattelemamme henkilöt antoivat syiksi toimintaan lähtemiselle.

KUVIO 2. Haastateltavien antamia syitä lastensuojelun tukihenkilötoimintaan lähtemiselle

Yhtenä haastatteluissa toistuvana vastauksena oli kokemus siitä, että on itse saanut paljon ja kokee sen kautta velvollisuuden antaa takaisin. Haastateltaviamme motivoi myös tarve osallisuuden kokemuksesta suurempaan yhteisöön. Yksi haastateltavistamme kuvaili tarvetta tehdä yhteisölleen enemmän kuin mitä häneltä lähtökohtaisesti vaadittaisiin. Kolme haastateltavistamme myös vertasivat toimintaa rahallisiin lahjoituksiin ja kokivat, ettei se riitä täyttämään heidän auttamisenhaluaan tai velvollisuudentunnettaan. Nämä vastaukset ovat samansuuntaisia kuin aiempien vapaaehtoistyöstä tehtyjen motiiveita ja toimintaan lähtemisen syitä kartoittavien tutkimusten tulokset.

Sillee tuntunu, et on ite sillee niinku sillee saanu kokee kaikki ja on sillee annettu niinku miten sanotaan kauhalla ja sit on jotenki sillee niinku, et miks antaa ite sit takas lusikalla ja sillee. (H 3)

Jotenki se, että sillee kokis kuuluvansa yhteisöön tekevänsä jotenki jotain muuta yhteisön eteen, ku vaan maksavansa verot niinku ja ajallaan sun muut. (H 2)

...Sillee tuli sellanen tietynlainen vastuu- yhteiskuntavastuu fiilis sillee... Oli silleen ehkä se pääasiallinen syy ... (H 2)

Pitkään ollu sellanen niinku, et halunnu vähä enemmän tehdä kuin tyyliin tämmöstä rahallista lahjoitusta sillon tällön. Et halus itse tuoda omaan ajassa ja jollain tapaa et sais vähän henkilökohtasta, henkilökohtaisempaa siitä et tuen antamisesta... (H 6)

Kysyimme haastateltaviltamme myös mahdollisia syitä sille, miksi he eivät lähtisi mukaan toimintaan. Tarkoituksena oli kartoittaa, oliko heillä ollut tällaisia ajatuksia tai pystyisivätkö he näkemään, mitkä asiat saattaisivat olla potentiaalisille miespuolisille tukihenkilöille syitä olla lähtemättä mukaan. Erityisesti esille nousi se, että hakiessa toimintaan voi kurssille osallistuminen ja taustojen tarkistus tuntua viralliselta ja stressaavalta. Erityisesti sukupuoleen liittyvänä esteenä esitettiin, että miehiä saatetaan pitää epäilyttävämpinä lasten kanssa. Nämä näkemykset miesten syistä olla osallistumatta toimintaan poikkeavat jonkin verran teoriaosuudessa mainitsemistamme syistä. Kuitenkin myös vapaaehtoistoiminnan tutkimuksissa löytyneet isoimmat syyt eli kokemus siitä, että ei olisi mitään annettavaa ja että toisaalta ei ole erityistä syytä olla osallistumatta. Nämä näkyivät huolena riittävästä empatiasta ja puheena miesten puutteellisesta aloitekyvystä lähteä toimintaan mukaan. Lisäksi osa oli huolissaan siitä, että osaavatko he olla lapselle tai nuorelle läsnä sillä tavalla, jota kyseinen tuettava tarvitsee.

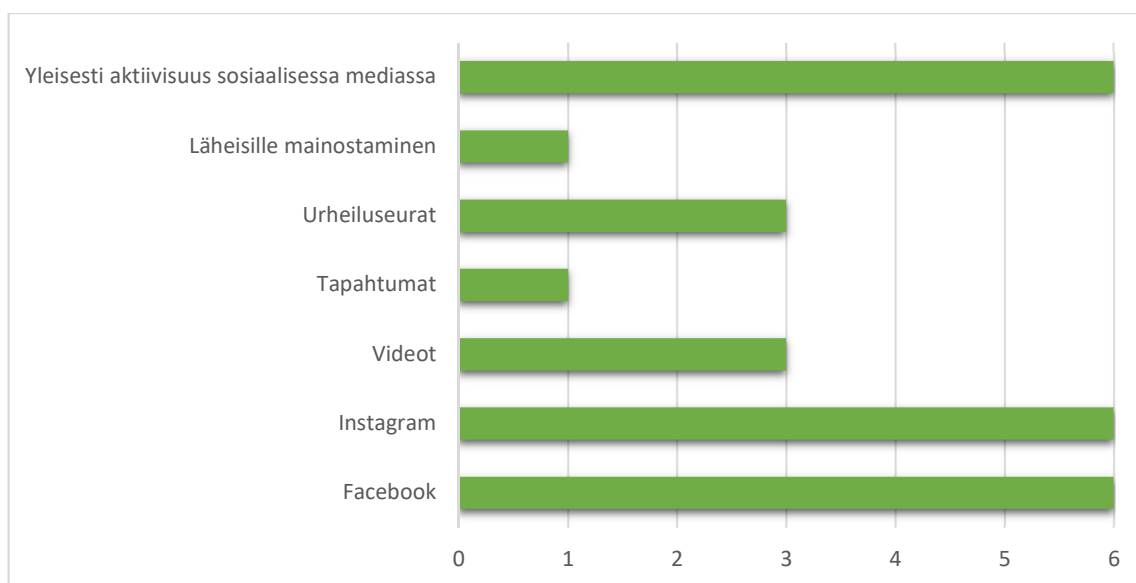
... miehiä helpommin pietään epäilyttävinä sillee niinku lasten kanssa ... et voi olla et jotkuha voi pelätä sitä tavallaan että miten sitä niinku joku pitää jotenki ihme namusetänä et on jotenki lastensuojelun toimintaan... (H 2)

... niinku et pystynks mä olee jotenki sillee et tavallaa nii välittävä tai just empaattinen tai semmone niinku et se on niinku se mitä sillee haaste, pelko, mikä varmaa niinku myös muilla. (H 3)

Mun mielest se on vaan se niinku ylipäättään miehen alotekyky tai halu osallistuu tällaseen toimintaan et jos sitä saa muutettuu niin. Emmä niinku nää että tää ite työ ois mitenkää niinku miehelle hankalaa tai pahempaa kun naisille. (H 4)

7.4 Lastensuojelun tukihenkilötoiminnasta kertominen

Viimeisenä tutkimuskysymyksenämme oli: miten toimintaan mukaan lähteneet miehet kertoisivat toiminnasta muille. Saamiemme vastausten perusteella päädyimme lopulta toteamaan, että vaikka yksittäisten tempausten kautta mainontaa voi kohdentaa miehiin, tärkeimpänä kanavana on sosiaalinen media. Toisena yleisenä mainintana aineistostamme poimimme urheiluseurat. Mainintoja tuli myös esimerkiksi Helsinki City Runissa mainostamisesta, sekä feissauksesta toiminnassa mukana toimivien vapaaehtoisten voimin. Feissauksella tarkoitetaan järjestöille ominaista tapaa hankkia jäseniä jalkautumalla ja mainostamalla kasvotusten. Kuviossa 3 näkyvät haastattelemiemme tukihenkilöiden ehdotukset Helsingin kaupungin lastensuojelun tukihenkilötoiminnan näkyvyyden parantamiseksi.

KUVIO 3. Toimintaan mukaan lähteneiden miesten ehdotukset mainostuksen kanavista

Yhtenä useasti esiinnousseena teemana haastateltavamme puhuivat siitä, miten tiedon saatavuus ja selkeys ovat tärkeitä toiminnasta kertomisen keinoja. Haastateltavat toivoivat myös tukihenkilötoiminnan mainonnan olevan aidompaa ja useampi haastateltavista toivoi, että toiminnan esittelyyn käytettäisiin ihmisiä, joihin olisi helppo samaistua.

Nii jotenki sitä vois olla hyvä selkeyttää... Tai sit jopa sillee et niitä (eri tukihenkilötoimintaa tarjoavia palveluita) jopa markkinoitais jopa yhdessä ... tai silleen tukihenkilötoimintaa sellasena pakettina. (H 2)

Katoin sellasen videon, joka oli lastensuojelun [tukihenkilötoiminnan]. Siin oli niinku sit semmone tyyppi, ketä haastateltii, joka oli hakeutunu siihen. Siis mies. Sit mä olin vähä sillee niinku, et tonki vois tehdä sillee vähä eri tavalla. Niinku jotenki sillee, et siin on semmone vähän semmone kädenlämpöisyys ja ollaa tosi varovaisii ja jotku sellaset tyypit ketä vaik haastatellaa, on just semmosii stereotyyppisii kunnollisii sellasii. Niinku nelkyt-vuotiaita niinku todellaki niinku liikennesääntöjen mukaa ajavia semmosii oikeen niiku tiiättekste. Siin on ehk sellanen juttu, mikä on sellanen niinku, että ei semmosii tyyppi loppujen lopuks oo kovin paljo. Jos me halutaan niinku silleen ns. maailmaa pelastaa tai lapsii pelastaa, ni pitää hyväksyy se, et ei se oo semmone tietty formula, mist pitää kävellä läpi niinku. Niinhän ei oookkaan siel kurssilla ja halutaan just erilaisii tyyppejä. (H 3)

Kun kysyimme haastateltavilta minkä kanavan keinoin toimintaa kannattaisi mainostaa, he vastasivat kaikki painottaen sosiaalisen median tärkeyttä toiminnasta kertomisen ja näkyvyyden mahdollisesti tärkeimpänä vaikutuskanavana. Vastauksissa nousi esiin myös tuttuuden vaikutus sosiaalisen median kautta. Kynnys mukaan lähtemiseen madaltuu, kun toiminnasta tiedetään enemmän. Sosiaalisen median kanavista mainittiin Youtube, Facebook ja Instagram. Vastaukset painottivat kuitenkin sosiaalisen median kanavan hyödyntämistä kokonaisvaltaisesti.

...Sosiaalinen media nyt on vaan sillee, et ku se nyt on täl hetkel se kanava missä varmaan kaikki elämä on ihmisillä tai tätä, mikä on niinku valitettavaa. Et tietysti sitten siis jos siis voi olla paljon muitaki ryhmittymiä, jossa se vois olla, mutta siis että tota emmätiä siis jotku tollaset urheiluseurat vastaavat oisko siel. Mutku mun mielest se vaan se sosiaalinen media noin niinku yleisesti on myöski niinku kattavuudelta ja tehokkuudeltaan niinku ehkä aika ylivertainen. (H 1)

Luulen et se (tukihenkilötoiminta) ois aika hyvä sellasena niinku vertaismarkkinointin tai et joku niinku tuttu sitä niinku tavallaan mainostas suoraan niinku ystäville. Nii se vois ehkä niinku pikkusen helpommaks tehdä sitä semmoseks niinku... Koska varmaan se itelle jäi niinku itämään se ajatus, ku nimeltä mainittiin siin... (H 2)

Kysyessämme olivatko haastateltavat kertoneet toiminnasta muille, viiden heistä vastauksena oli, että aikovat puhua asiasta vasta, kun tukisuhde tuntuu vakiintuneelta ja varmemmalta. Tukihenkilötoimintaan kouluttavalla kurssilla käsitellään toiminnasta kertomista ja kannustetaan siihen. Tästä riippumatta huomasimme haastatteluissamme, että osa tukihenkilöistä ei ollut varma, onko toiminnasta suotavaa puhua. Samoin epävarmuutta oli siitä, mistä toiminnan osista saa puhua ja mistä ei.

No mul vähä sillee valikoidusti vielä, koska tavallaan ehkä mä sit kerron mielummin, ku sit se on niinku konkretisoitunut. Mutta siis oommä nyt niinku muutamalle lähimmälle miespuoliselle kaverille kertonu ja omille vanhemmille ni ja sillee, että mutta tota. Emmä nyt sitä hirveesti oo huudellu. (H 4)

Kuitenkin jokainen haastateltava oli yhtä mieltä siitä, että toiminnasta kuuleminen jonkun läheisen kautta on vaikuttavimpia tapoja ja kiinnostusta eniten herättelevä. He kokivat oleelliseksi sen, että he yrittäisivät myös itse jollain tavalla puhua toiminnasta läheisilleen, erityisesti miespuolisille ystävilleen. Kuten yllä mainitsimme, kaikki olivat myös itse kuulleet toiminnasta läheisen vihjeen kautta.

... vois kertoa ees yhelle kaverilleen tai jotain semmosta niin tuota... sitten että jos ihan vaan ihmiset levittäisivät tätä sanaa omassa tuttavapiirissään. (H 1)

8 TUTKIMUKSEN JOHTOPÄÄTÖKSET JA ARVIOINTI

8.1 Sosiaalisen median merkitys lastensuojelun tukihenkilötoiminnassa

Tutkimuksemme tuloksien pohjalta näyttää siltä, että sosiaalinen media on vaikuttavin ja resurssitehokkain tapa tavoittaa ja rekrytoida miehiä tukihenkilötoimintaan. Sosiaalinen media on kanavana sukupuolineutraali, mutta sitä voi käyttää kohdennetusti erilaisia sosiaaliselle medialle ominaisia kohdennustyökaluja hyödyntäen. Tällaista kohdennusta voi hyödyntää esimerkiksi miesten toimintaan rekrytoimiseen.

Suurimpana haasteena sosiaalisen median hyödyntämisessä sosiaalialalla on resurssien puute. Työtehtävissä, joiden jatkuvuus ja vaikuttavuus perustuvat ihmisten tietoisuuteen palvelusta ja motivaatioon osallistua, on erityisen tärkeää resursoida työaikaa myös rekrytoinnille ja toiminnasta viestinnälle.

Vaikka Facebook on sosiaalisen median kanavista suurin ja melko varmasti vaikuttavin, näkisimme että myös muihin sosiaalisen median kanaviin panostaminen toisi todennäköisesti hyvää tulosta. Toisaalta muihin kanaviin siirtyessä toiminnan haasteeksi muodostuu tasapainoilu vaikuttavuuden maksimoinnin ja ammatillisen käytöksen välillä. Esitämme myös, että sosiaalisessa mediassa mainontaan on hyvä investoida myös rahaa. Ilmaisen toimivan sosiaalisen median -kampanjan onnistuminen on enemmän tuurista kiinni kuin maksetun.

Sosiaalisen median välittömyys voi olla oikein käytettynä hyvä tietoisuuden nostattamisen työkalu ja voi olla monille helpompi keino hakea apua ja tietoa muun muassa sen mahdollistaman anonymiteetin tai sen luoman fyysisen etäisyyden turvin. Verkossa ihmisten sosiaalinen status tai vastaavat ennakkokäsityksiä luovat ilmiöt eivät ohjaa tai rajaa siellä tapahtuvaa vuorovaikutusta. Sosiaalisessa mediassa tapahtuva viestintä on myös perinteistä mediaa vuorovaikutteisempaa ja visuaalisempaa. (Impinen 2015, 13.)

8.2 Läheisten vaikutus lastensuojelun tukihenkilötoimintaan osallistumiseen

Vaikka lastensuojelun tukihenkilöksi hakeutuneet kuulivat toiminnasta sosiaalisen median kautta, oli tieto tästä kanavasta aina toimintaan lähteneen henkilön läheisen välittämä. Kun haastattelimme toimintaan mukaan lähteneitä henkilöitä, kukaan heistä ei kuitenkaan ollut vielä kertonut muille kuin lähipiirilleen osallistuneensa toimintaan. Tämän lisäksi osa oli epävarmoja, miten ja mitä lasten suojelun tukihenkilötoiminnasta tulisi puhua tai kertoa.

Lastensuojelun tukihenkilötoimintaan kouluttavalla kurssilla olisi näiden havaintojen pohjalta syytä entistä enemmän puhua toiminnasta kertomisesta, sekä kannustaa siihen. Työyhteisöstämme todettiin, että jos jokainen toiminnassa tällä hetkellä toimiva tukihenkilö kertoisi toiminnasta ja saisi mukaan edes yhden ihmisen, mainostamisen tarve laskisi huomattavasti ja rekrytointi helpottuisi.

Haastateltavamme kaipasivat mainostukseen imagoa, joka vaikuttaa samaistuttavalta. Niin sanottu kiiltokuvilla mainostaminen tuntui haastatelluille etäiseltä ja jopa luotaantyöntävältä. Tukihenkilötoiminnan kaltaista toimintaa mainostaessa on tärkeää, että siihen liittyvä informaatio on helposti löydettävissä ja luettavissa. Lisäksi tällaiseen informaatioon olisi hyvä liittää henkilökohtaisia kokemuksia toiminnassa toimivilta henkilöiltä. Mikäli olosuhteiden puolesta mahdollista, tulisi mainostamisessa ja tiedon lisäämisessä hyödyntää mahdollisimman erilaisia toiminnassa toimivia henkilöitä. Erilaisuudella tarkoitetaan tässä yhteydessä ulosanniltaan sekä taustoiltaan erilaisia. Helsingin kaupungin lastensuojelun tukihenkilötoiminta on tuottanut tällaista mainontaa esimerkiksi tukihenkilötoiminnasta kertovan blogin kautta, mutta sen haasteeksi on jäänyt sen löydettävyys.

Haastatteluissamme toimintaan lähtemisen syyksi eniten annettuina perusteluina olivat auttamisen tarve, halu tuntee osallisuutta yhteisöön, ajan antaminen rahan sijaan ja mielekkään toiminnan löytäminen. Yhteisöön osallisuudella tarkoitettiin esimerkiksi uuteen kaupunkiin muuttamisen jälkeistä toivoa osallistua yhteisöön. Tämän suuntaisia vastauksia vapaaehtoistoimintaan lähtemisen syynä on esitetty myös aikaisemmissa tutkimuksissa. Nämä ovat niitä asioita, joita toiminnasta viestiessä ja kertoessa olisi tärkeää painottaa. Toiminnasta kertomisessa

olisi hyvä viestiä, että lastensuojelun tukihenkilötoiminta tarjoaa asioita, joita vapaaehtoistyöstä motivoituneet ihmiset muissakin vapaaehtoistyön muodoissa ilmoittavat motivoiviksi tekijöiksi. Lastensuojelun tukihenkilötoiminta tarjoaa kanavan auttaa, antaa aikaa rahan sijaan, osallistua yhteisöön ja tehdä jotain mielekästä.

8.3 Miehet lastensuojelun tukihenkilöinä

Isoimpina epävarmuuksina haastattelemissamme miehillä olivat mietteet siitä, onko heillä riittävä empatiakyky ja osaavatko he olla läsnä lapselle tai nuorelle, jonka tukihenkilöksi he ryhtyvät. Lisäksi esille nousi ajatus siitä, että miehiä voidaan pitää epäilyttävinä, kun he ovat lasten kanssa tekemisissä. Nämä näkemykset ovat vahvoja yhteiskuntaan juurtuneita käsityksiä siitä, millä tavalla miehen tulisi toimia. Lisäksi yhtenä näkyvänä ajatuksena oli se, että sosiaalialaa pidetään ylipäättään naisvaltaisena alana ja haastateltavamme kokivat tämän olevan mahdollisesti syynä sille, että jotkut eivät lähde toimintaan mukaan. Tämän tilanteen muuttaminen on haastavaa: se vaatisi suuria yhteiskunnallisia muutoksia, joissa ihmiset saisivat toteuttaa itseään vapaammin sukupuolesta riippumatta. Tämä prosessi on mahdollinen ja siihen voidaan pyrkiä puhumalla avoimesti näistä keskeisistä asioista, mutta muutos tulee viemään aikaa. Tähän voidaan sosiaalialalla pyrkiä vaikuttamaan sillä, että ammattilaiset aktiivisemmin ottavat asian aiheeksi esimerkiksi tuomalla esille positiivisia tilanteita, joissa ollaan toimittu näitä sukupuoleen liittyviä olettamuksia vastaan. Olisi myös suuri edistys, jos näitä olettamuksia vastaan toimivat henkilöt puhuisivat itse avoimesti asiasta ja yrittäisivät sillä tavalla edistää sallivampaa oman itsensä toteuttamista sukupuolesta riippumatta.

8.4 Arviointi

Tämän opinnäytetyön oli alun perin tarkoitus valmistua kevään 2017 puoliväliin mennessä. Tämän pohjalta on sanottava, että aikataulutuksemme tämän työn osalta ei onnistunut. Koemme kuitenkin, että lisäaika antoi meille mahdollisuuden

hioa työmme sellaiseen kuntoon, että se voisi olla käyttökelpoinen työyhteisöllemme.

Työyhteisömme arvioi työn mielenkiintoiseksi. Samoin työyhteisöstämme todettiin, että kirjoittamaamme asiaa mies- ja poikatyöstä voi hyödyntää miesten rekrytoinnissa lastensuojelun tukihenkilötoimintaan. Se ei kuitenkaan sellaisenaan vielä vastaa tämänkin työn paljon puhumaan miesten tarpeeseen lastensuojelun tukihenkilötoiminnassa. Jotta miehiä saataisiin toimintaan lisää, tarvitaan kehityshanke tai mainostamisen kampanja. Tätä työtä voidaan käyttää perusteluna kampanjan järjestämiselle.

Työyhteisömme totesi myös, että tuottamamme tieto ei tullut heille yllätyksenä ja he olivat suurilta osin jo tietoisia saamistamme tuloksista. Emme kuitenkaan löytäneet aiheesta tehtyjä tutkimuksia, joten tämä tutkimus toimii varmistuksena työyhteisömme työkokemuksella hankitulle tiedolle ja aavistuksille.

Olemme omalta osaltamme tyytyväisiä työmme tulokseen, vaikka parantamisen ja kehittämisen varaa on paljon. Opinnäytetyömme ensisijaisen tiedonkeruun eli haastattelujen järjestämisen ja toteuttamisen aikataulu oli omista tavoitteistamme johtuen tiukka. Jos toteuttaisimme opinnäytetyön nyt, antaisimme enemmän tilaa haastattelukysymysten suunnittelulle ja hiomiselle sekä tekisimme enemmän testihaastatteluita. Lisäaika suunnittelulle antaisi myös mahdollisuuden laajemmalle otokselle, koska olisimme voineet olla mahdollisesti useampaan tukihenkilötoiminnan kurssin käyneeseen yhteydessä.

Myös opinnäytetyön prosessin alkuvaiheessa olisi ollut kehittämisen varaa. Jos toteuttaisimme työtä uudelleen, kartoittaisimme työyhteisön tarvetta selkeämmin ja rajatummin. Nyt opinnäytetyömme vastasi toivottuun aiheeseen, mutta ei sellaisenaan vastannut työyhteisön tarpeeseen.

9 POHDINTA

9.1 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Koska toteutimme tutkimuksemme haastattelut anonymisti, on aiheellista käsitellä tunnistettavuuden käsitettä. Tunnistettavuuden estäminen on tutkimuseettinen normi, jota pidetään lähtökohtana ihmistieteissä, mikäli asiasta ei erikseen toisin neuvotella. Tämän tavoitteena on suojella tutkimukseen osallistuneita mahdollisilta negatiivisilta seurauksilta, joita anonymiteetin puute voisi tutkimusta julkaistaessa aiheuttaa. Tällainen anonymiteetti voi myös kannustaa vastaajia vastaamaan rehellisemmin ja lisätä osallistujamääriä. (Kuula 2011, 200–201.)

Pidämme osallistujien anonymiteettiä tärkeänä ja pyrimme säilyttämään sen erilaisin keinoin. Esimerkiksi kysymyksemme omasta kokemuksesta lastensuojelun parissa voi olla erittäin henkilökohtainen. Saamissamme vastauksissa oli haastattelun kvalitatiivisesta luonteesta riippumatta hyvin vähän henkilön tunnistamista mahdollistavia piirteitä. Tässä opinnäytetyössä olemme anonymisoineet opinnäytetyöhön liittyneen haastatteluaineiston häivyttämällä siitä tunnistettavat piirteet. Jätimme varmuuden vuoksi käyttämättä sitaatteja, mistä haastateltavan voisi mahdollisesti tunnistaa. Haastateltavien nimiä, henkilötietoja, tai muita tunnistetietoja ei kirjattu haastatteluaineistoon.

Käsitlemme tutkimustamme vielä sen validiteetin ja reliaabeliuden näkökulmista. Validiteetilla ilmaistaan, kuinka hyvin tutkimuksessa käytetty menetelmä mittaa sitä tutkittavan ilmiön ominaisuutta, mitä on tarkoituskin mitata, eli mittaako tutkimus sitä, mitä sillä pyritään selvittämään. Validiteetti on siis hyvä kvalitatiivisessa tutkimuksessa, kun kohderyhmä ja kysymykset ovat perustellusti valitut tutkimusta varten. (Hiltunen 2009, 3.)

Reliaabeliudella, eli luotettavuudella ilmaistaan, miten luotettavasti ja toistettavasti käytetty tutkimusmetodi mittaa sitä ilmiötä, mitä pyritään. Reliabiliteetilla tarkoitetaan tutkimustulosten ja siitä johdettujen väitteiden luotettavuutta: onko

saatu tulos sattumanvarainen vai voiko tulokset toistaa riippumattomasti? Luotettava tutkimus on tehty niin, että se alkuperäisen tutkimuksen edellytyksin uudelleen toteutettuna antaa vastaavan tuloksen. (Hiltunen 2009, 9, 11.)

Reliabiliteetin ja validiteetin käytöstä laadullisen tutkimuksen yhteydessä on ristiriitaisia mielipiteitä. Tämän tutkimuksen yhteydessä reliabiliteetin tarkastelu ei ole mielestämme mielekäästä sen laadullisen luonteen vuoksi. Luotettavuuden parantamisen keinoista sen sijaan ollaan pääosin yksimielisiä: esimerkiksi tekstien analysoimisessa tulisi tehdä perusteltuja ja auki kirjoitettuja kategorisointeja ja koodauksia. Haastatteluiden esitestaus, sekä niiden harjoittelu lisäävät yleensä tutkimuksen luotettavuutta. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Tässä tutkimuksessa haastattelurunko esitettiin. Tämän esitestauksen seurauksena haastattelurunkoon tehtiin joitakin muutoksia kysymyksenasettelun osalta. Haastattelun teemat pidettiin kuitenkin entisellään. Koodasimme haastatteluista saamamme aineiston hyödyntämällä tutkimuksemme teemoja, jotka ovat kirjattuna tutkimuksemme teemasivulla.

Haettaessa laadullista tietoa valitsemiimme tutkimuskysymyksiin, valitsemamme menetelmä on mielestämme toimiva. Saamamme tulokset eivät olleet täysin alkuperäisten odotustemme mukaisia: sosiaalinen media sai vastauksissa enemmän painoarvoa kuin olimme kysymyksiä muodostaessa ennustaneet. Näkisimme tästä riippumatta, että saamamme vastaukset kertovat siitä ilmiöstä, mistä etsimme tietoa.

Lähteitä etsiessämme pyrimme käyttämään ajankohtaista kirjallisuutta ja tarkistamaan esittämämme asiatiedot useasta lähteestä. Priorisoimme kirjallisia lähteitä ja internet-lähteitä käytimme vain silloin, kun aiheesta ei löytynyt kirjallisuutta ja lähteenä käytetty sivusto oli uskottava.

Kiinnitimme erityisesti huomiota kriittisyyteen nettilähteitä hyödyntäessämme. Internetissä julkaiseminen on halpaa, helppoa ja sitä ei valvota samalla tavoin, kuin tieteellistä kirjallisuutta valvotaan. Hakiessamme tietoa internetistä, kiinnitimme

huomiota siihen, kuka materiaalin on tuottanut. Pyrimme käyttämään lähteitä, joiden taustalla on jokin luotettava organisaatio tai taho, kuten yliopisto tai Suomen terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Käytimme lähteenä myös Theseuksen tietokannasta löytämiämme tieteellisiä artikkeleita. Theseuksen artikkeleita hyödyntäessä tarkastelimme sitä, oliko lähde uskottava suhteessa muihin alan tutkimuksiin ja sitä, kuinka usein lähteeseen oli viitattu.

Toisena verkkosivuilta lähteistämisen ongelmana on internetissä sijaitsevan tiedon muuttuvuus. Verkkosivut siirtyvät ja niiden sisällöt muuttuvat. Tällöin ilmoitusta lähteestä voikin löytyä erilaista tietoa myöhemmällä tarkasteluhetkellä. Uhkana on myös se, että lähdeluettelon linkit voivat tulevaisuudessa viedä tyhjälle sivulle verkko-osoitteiden muuttuessa, siirtyessä tai vanhentuessa.

9.2 Kehittämissideat

Haastatteluiden aikana teimme huomion, että lastensuojelun maine on odotuksemme mukaisesti negatiivisesti sävyttynyt. Suomalaisessa yhteiskunnallisessa keskustelussa lastensuojelun sosiaalityöstä kritisoidaan lastensuojelun palveluita yleensä kahdesta päinvastaisesta tavasta toimia: liian radikaaleista toimista esimerkiksi huostaanottoihin liittyen tai liiasta luotosta perheiden kykyyn selviytyä ongelmistaan ja näin liian korkeasta kynnyksestä puuttua tilanteisiin. Sosiaalityö on julkisuudessa altavastaajana, koska kielteiset uutiset ohittavat uutiskynnyksen huomattavasti helpommin kuin sosiaalialaan liittyvä myönteinen uutisointi. Uutisaiheet muokkaavat valtakunnallista keskustelua, jolloin ne myös luovat ja muokkaavat ihmisten mielikuvia sosiaalialasta. Sosiaalityö näyttäytyy keskusteluissa usein monijakoisena, sillä asiakkaiden ja yleisön mielikuvat muodostuvat kahdesta eri ääripäästä: rajaava ja kontrolloiva sosiaalityö tai vaihtoehtoisesti tukeva ja korjaava sosiaalityö. (Pätiälä 2016, 17.) Ennaltaehkäisevästä sosiaalialan tai lastensuojelun työstä puhutaan mediassa erityisen harvoin.

Tällainen imago on nähtävissä sekä perinteisessä että sosiaalisessa mediassa. Lastensuojelun maine voisi parantua sosiaalista mediaa hyödyntämällä sisällöistä informoimalla eri sosiaalisen median kanavia hyödyntäen. Tässä on tietysti

huomioitava, että kaikkea lastensuojelun toimintaa ei ole syytä tai edes hyvän maun mukaista mainostaa. Tukihenkilötoiminnan kannalta tämä on tärkeää imagon parantamisen lisäksi myös toiminnan mainostamisen kannalta. Toiminnan jatkuvuus perustuu vapaaehtoisten tietoisuuteen palvelusta. Toiminnan mainostaminen on hyvä jättää vapaaehtoistyön puolelle. Lastensuojelun muissa palveluissa sosiaalisen mediassa viestinnän lisääminen olisi hyvä pitää informatiivisena negatiivisen uutisoinnin vastavoimana.

Sosiaalisessa mediassa tärkeää on viestin luettavuus, löydettävyys ja napakkuus. Tämä voidaan saada aikaan esimerkiksi aloittamalla tekstit johtopäätöksistä ja tuloksista. Niiden perustelut ja tekstiin liittyvä taustoitusta voidaan sitten kertoa tämän jälkeen. Tekstiä kirjoittaessa on tärkeää huomioida tekstin silmäiltevyys, avainsanojen painotus ja katsojaystävälliset informaation välittämisen muodot. Tällaisia informaation muotoja ovat esimerkiksi taulukot, linkit, tiivistelmät ja selkeä otsikointi. Internetiin kirjoittaminen ja sinne sisällön tuottaminen edellyttää tiivistä, selkeää ja kiinnostuksen herättävää ilmaisua. (Impinen 2015, 13.)

Vuoden 2016 tammikuussa Helsingin kaupungin lastensuojelun tukihenkilötoiminta kampanjoi miesten tarvetta viestimällä Facebookissa. Kampanjan seurauksena vuoden 2016 aikana aloitetuista 71:stä tukisuhteesta 40 aloitettiin miestukihenkilölle. Vaikutus näkyi vielä vuoden 2017 keväällä, mutta laantui syksyyn mennessä. (Mehtonen & Vanhatalo 11.4.2017.) Toisena toimivana esimerkkinä toimivasta vapaaehtoistyön kampanjoinnista miesten tavoittamiseksi sosiaalisessa mediassa toimii HelsinkiMission vuoden 2016 tempaus: HelsinkiMissio kohdisti sosiaalisen median kautta 25–40-vuotiaille miehille mainoskampanjan, jossa etsittiin vapaaehtoisia mukaan tukihenkilötoimintaan. Järjestön oman arvon mukaan kampanja tavoitti toivotun kohderyhmän. HelsinkiMissio myös ilmaisi tätä kautta pystyneensä vastaamaan mieskysyntään paremmin. (Nelskylä 2017)

Olemme huomanneet, että sosiaalialalla moniammatillisuutta käsitellään opetuksessa erityisesti sosiaali- ja terveysalojen välisenä yhteistyönä, mutta mainintoja muiden alojen kanssa toimimisesta on vähän. Opinnäytetyömme työyhteisön

kanssa käydyissä keskusteluissa tuli esille, että moniammatillisuutta tulisi olla esimerkiksi markkinoinnin ja viestinnän ammattilaisten kanssa. Tällaisen yhteistyön avulla Helsingin kaupungin lastensuojelun tukihenkilötoiminnan tarkennettu mainostus miehille voisi löytää paremmin kohderyhmän. Viestinnän ja markkinoinnin ammattilaisilla on sosiaalialan ammattilaisia parempi osaaminen sopivista mainostuskanavista, kellonajoista ja siitä, millainen toiminnan esiintuominen vetoaa kohderyhmään. Yksi tapa toteuttaa tällaista yhteistyötä olisi esimerkiksi ehdottaa tradenomiopiskelijoille opinnäytetyön toteuttamista Helsingin kaupungin lastensuojelun tukihenkilötoiminnalle.

9.3 Oma ammatillisuus

Vuonna 2016 sosiaalialan Ammattikorkeakoulutuksen verkosto totesi tarpeen sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssien uudistamiselle. Tätä uudistusta varten nimitettiin työvaliokunta sekä kompetenssityöryhmä. Nämä ryhmät päätyivät jäsentämään sosionomien kompetensseja vanhaan tapaan kuuden ydinosaamisalueen kautta. Nämä kuusi osa-aluetta ovat Sosiaalialan eettinen osaaminen, työyhteisö- johtamis- ja yrittäjyysosaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmä-osaaminen, kriittinen ja osallistuva yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen sekä asiakastyön osaaminen. Uutena lisäyksenä viimeiseen tuli e-osaaminen, jossa painotettiin erityisesti tarvetta ohjaamisen osaamiselle e-palveluissa. (Näkki 2016, 68–70.) Pyrimme peilaamaan ja refleктоimaan omaa ammatillista kasvuamme näihin sosiaalialan kompetensseihin.

Erytyisesti koemme e-osaamisen ymmärtämisen ja hyödyntämisen taitojemme kehittyneen opinnäytetyötä tehdessä. Mediataidot ovat todella tärkeitä sosiaalialan työkentällä, varsinkin jatkuvan viestintämuotojen lisääntymisen johdosta. Vaikka kompetensseissa ei mainita sosiaalisessa mediassa käyttäytymisestä tai toiminnasta kertomisesta, näemme niiden olevan tärkeinä osina omaa ammatillisuuttamme. Opinnäytetyöprosessin aikana Helsingin kaupungin lastensuojelun tukihenkilötoiminnan sosiaalisen median käytön seuraaminen on syventänyt ymmärrystämme siitä, miten verkossa toimitaan ammatillisesti. Yleisesti viestintään

liittyviin asioihin perehdyimme opinnäytetyötä tehdessä lähinnä saamiimme tuloksiin ja johtopäätöksiin liittyen, mutta olemme ymmärtäneet, että onnistuneen viestinnän avainsanoina toimivat viestin selkeys, vastaanottajalähtöisyys ja yksiselitteisyys. Optimaalisessa muodossaan sosiaalialan viestintä on aktiivista, tasapuolista, avointa, luotettavaa sekä uskottavaa. Sen tulee myös olla ammatillista, laillista ja eettistä. Etenkin lastensuojeluun liittyvästä viestinnästä puhuttaessa salassapitovelvollisuus ja asiakkaiden yksityisyys ovat ensisijaisen tärkeitä.

Tätä tutkimusta toteuttaessa olemme pyrkineet toimimaan tutkimus- ja kehittämistyön eettisten periaatteiden sekä ohjeiden mukaisesti. Kuten kappaleessa eettisyydestä kerroimme, pyrimme muun muassa säilyttämään haastateltujen henkilöiden anonymiteetin läpi opinnäytetyöprosessin. Yhtenä ajatuksena tämän tutkimuksen taustalla oli luoda pohjaa kehittämishankkeille Helsingin kaupungin lastensuojelun tukihenkilötoimintaa varten, joka on auttanut meitä ymmärtämään kehittämisen merkityksellisyyttä ja sisältöjä.

Opinnäytetyötä työstäessämme olemme saaneet sosiaalialasta syvempää ymmärrystä. Erityisesti olemme saaneet opinnäytetyömme kohderyhmään liittyvää tietoa. Mies- ja poikatyöhön saimme perehtyä teoriaa kirjoittaessamme, ja haastateltavien kanssa puhuessa saimme hyvää käsitystä siitä, millaisia henkilöitä vapaaehtoistoimintaan lähtee mukaan. Koemme oppimamme olevan hyödyllistä erityisesti toiminnassa, jossa mukana on miehiä tai poikia, mutta myös vapaaehtoisten kanssa työskentelyn valmiutemme ovat kasvaneet. Työyhteisön ollessa Helsingin kaupungin lastensuojelun tukihenkilötoiminta, pääsimme myös syventämään ymmärrystämme lastensuojelusta, siihen liittyvistä laeista ja muista tukitoimista. Eniten lisäsimme osaamistamme ja tietoaamme sijaishuollosta ja keskipisteessämme olleesta tukihenkilötoiminnasta.

Arvioinnissakin mainitusta aikataulujen haasteesta koemme myös löytävämme tietynlaista ammatillista kasvua: ymmärrämme, että aikataulujen tulee olla rauhallisia erityisesti silloin, kun aikataulutukseen vaikuttavia tekijöitä on useita. Koulun asettamat aikataulut, työyhteisömme täydet kalenterit ja haastattelujen sopiminen toivat omat haasteensa. Realistisemmat aikataulut ja niistä kiinnipitäminen kuuluvat hyvään ammatilliseen toimintaan.

LÄHTEET

- Aalberg, Veikko & Siimes, Martti A. 2007. Lapsesta aikuiseksi. Nuoren kypsyminen naiseksi tai mieheksi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Nemo.
- Connell, Raewyn 2005. Masculinities. Cambridge: Polity Press.
- Dunderfelt, Tony 2011. Elämänkaaripsykologia. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Ervasti, Antti 2012. Poikien Talo. Teoksessa Arto Jokinen (toim.) Mieskysymys. Miesliike, -työ, -tutkimus ja tasa-arvopolitiikka. Tampere: Tampere University Press. 152–156.
- Featherstone Brid; Rivett, Mark & Scourfield, Jonathan 2007. Working with men in health and social care. Lontoo: SAGE Publications Ltd.
- Heino, Tarja; Hyry, Sylvia; Ikäheimo, Salla; Linnosmaa, Ismo; Kuronen, Mikko & Rajala, Rika 2016. Lastensuojelun kustannukset ja palvelujen hinnat. HuosTa-hanke 2014-2015. THL työpäpaperi 11/2016. Löytyy myös verkkojulkaisuna: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/130540/URN_ISBN_978-952-302-646-9.pdf?sequence=1.
- Helsingin sosiaali- ja terveystoimisto 2016. Lasten suojelun tukihenkilöksi. <http://www.hel.fi/www/sote/fi/vapaaehtoistoiminta/tukihenkilot-ja-tukiperheet/tukihenkilotoiminta/tukihenkiloksi>.
- Hiltunen, Leena 2009. Validiteetti ja reliabiliteetti. Viitattu 7.5.2017. http://www.mit.jyu.fi/ope/kurssit/Graduryhma/PDFt/validius_ja_reliabiliteetti.pdf.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 1995. Teemahaastattelu. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2008, Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Ikonen, Kari 2005. Tuplakasi–Miesten meininkiä yksinhuoltajaperheiden pojille. Teoksessa Jari Helminen (toim.) Kiintopisteitä nuoruusaikaan. Psykososiaalinen tuki ja työ nuorten kanssa toimittaessa. Helsinki: Diaconia-ammattikorkeakoulu. 77–98.

- Impinen, Sirpa 2015. Mielikuvia ja sisältöjä Kehittämistyö sosiaalisen median viestinnästä ja markkinoinnista sosiaali- ja terveysalalla. Viitattu 9.5.2017. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2015112317361>.
- Jokinen, Arto 2003. Miten miestä merkitään? Johdanto maskuliinisuuden teoriaan ja kulttuuriseen tekstintutkimukseen. Teoksessa Arto Jokinen (toim.) Yhdestä puusta – Maskulaarisuuksien rakentuminen populaarikulttuureissa. Tampere: Juvenes Print- Tampereen Yliopistopaino Oy. 7–31.
- Jyväskylän yliopisto 2016. Teemoittelu. Viitattu 8.5.2017. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/teemoittelu>.
- Korhonen, Anu 2005. Lastensuojelun tukihenkilön käsikirja. Helsinki: Erityis- huoltojärjestöjen liitto EHJÄ ry.
- Kuula, Arja 2011. Tutkimusetiikka, aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Jyväskylä: Vastapaino.
- Laimio, Anne & Välimäki, Sari 2011. Vapaaehtoistoiminta kehittyy. Jyväskylä: Keski-Suomen Sosiaaliturvayhdistys. Löytyy myös verkkojulkaisuna: http://www.kssotu.fi/versova/media/Vapehttoim_KEHITTYY.pdf
- Laki lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä (2014/148). Viitattu 7.5. 2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20140148>.
- Lastensuojelulaki (2007/417). Viitattu 18.12.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>.
- Marjovuori, Ari 2014. Vapaaehtoistyön ytimessä. Järjestömuotoinen vapaaehtoistyö sosiaalisten representaatioiden näkökulmasta. Helsinki: Helsingin Yliopisto. Löytyy myös verkkojulkaisuna: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/44979/marjovuori_v%C3%A4it%C3%B6skirja.pdf.
- Mehtonen, Mari & Vanhatalo, Piia 2017. Lastensuojelun tukihenkilötoiminta. Helsinki. Henkilökohtainen tiedonanto 11.4.2017.
- Moilanen, Johanna 2015. Tutkimus lastensuojelun tukihenkilötoiminnan muutoksista, Relationaalinen näkökulma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

- Myllärniemi, Jorma 2010. Mieheksi ilman isää. Helsinki: Kirjapaja.
- Nelskylä, Lena 2017. 12-vuotias Jarkko ja 53-vuotias Hannu ystäväystyivät – "Olemme hyvä kahden hengen tiimi". Viitattu 9.5.2017. <http://yle.fi/uutiset/3-9597005>.
- Nylund, Marianne & Yeung, Anne Birgitta 2005. Vapaaehtoisuuden anti, arvot ja osallisuus murroksessa. Teoksessa Marianne Nylund & Anne Birgitta Yeung (toim.) Vapaaehtoistoiminta - Anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino Oy. 13–38.
- Näkki, Pirjo 2016. Sosionomin uudistuneet kompetenssit ja uudistuvan työelämän kehittämisvalmiudet. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/121673/DIAK_opetus_3_9789524932806.pdf?sequence=1#page=68.
- Pakarinen, Hilka & Ihanus, Juhani 2010. Psykologian englanti – suomi -sana-asto. Viitattu 22.1.2017. <https://www.avoin.helsinki.fi/oppimateriaalit/psykologia/avoinsanasto.htm>.
- Pätiälä, Annika 2016. Lastensuojelu mediassa, sanomalehden kirjoitusten rakentama julkisuuskuva vuosina 2014-2015. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Rieker, Peter & Wegel, Melanie 2015. The importance of fathers for boys' development – a comparison between the perspectives of male adolescents and adult men. Teoksessa Camilla Hällgren, Elza Dunkels ja Gun-Marie Frånberg (toim.) Invisible boy – The making of contemporary masculinities. Umeå: Umeå University. 59–68.
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006. KvaliMOTV, Reliabiliteetti. Viitattu 9.10.2017. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_3_2.html.
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006. KvaliMOTV, Sisälönanalyysi. Viitattu 23.11.2017. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_2.html.
- THL 2017a. Erityistä tukea tarvitseva lapsi. Viitattu 8.5.2017. <https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/sosiaalipalvelut/sosiaalipalvelujen-jarjestaminen/erityista-tukea-tarvitseva-lapsi>.

- THL 2017b. Lastensuojelutyötä ohjaavat periaatteet. Viitattu 8.5.2017.
<https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-laatusuositus/lastensuojelutyota-ohjaavat-periaatteet>.
- THL 2017c. Lastensuojelun arvot ja periaatteet. Viitattu 8.5.2017.
<https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mitaon-lastensuojelu/lastensuojelun-arvot-ja-periaatteet#otsikko2>.
- Utti, Emmi 2009. Vapaaehtoistyöntekijän sitoutuminen lastensuojelun tukihenkilötoiminnassa. Helsinki: Erityishuoltojärjestöjen liitto EHJÄ ry.
- Yeung, Anne Birgitta 2002. Vapaaehtoistoiminta osana kansalaisyhteiskuntaa – ihanteita vai todellisuutta? Helsinki: Sosiaali ja terveystieteiden tutkimuskeskus YTY ry.

LIITE 1 Saatekirje

Tiedote tutkimuksesta

Hei,

olemme kaksi sosionomiopiskelijaa Diakonia-ammattikorkeakoulusta. Opinnäytetyömme tarkoituksena on selvittää miesten motiiveja sekä estäviä tekijöitä tukihenkilötoimintaan lähtemiselle. Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa tietoa Helsingin kaupungin lastensuojelun tukihenkilötoiminnan yksikölle siitä, miten markkinoida toimintaa miehille.

Opinnäytetyötä varten tulemme haastattelemaan tukihenkilötoimintaan koulutetuille kursseille vuoden 2016 syksyn ja 2017 kevään aikana osallistuneita miehiä. Haastattelu kestää noin tunnin ja se nauhoitetaan.

Haastattelut suoritetaan yksilöhaastatteluna. Laitimamme teemahaastattelurunko on haastattelun tukena. Haastattelunauhut hävitetään, kun olemme käsitelleet ne. Kirjoitamme raportin tuloksista opinnäytetyöhömmä ja valmis opinnäytetyö on luettavissa Diakonia-ammattikorkeakoulun kirjastolla.

Tutkimukseen osallistumisenne on vapaaehtoista. Halutessanne voitte keskeyttää haastattelun missä vaiheessa tahansa. Kertomanne asiat ovat luottamuksellisia ja me olemme vaitiolovelvollisia. Tutkittavien henkilöllisyys ei tule ilmi missään vaiheessa.

Olli Salo
Diakonia-ammattikorkeakoulu
olli.salo@student.diak.fi

Riku Rasilainen
Diakonia-ammattikorkeakoulu
riku.rasilainen@student.diak.fi

LIITE 2 Kirjallinen suostumus tutkimukseen

KIRJALLINEN SUOSTUMUS TUTKIMUKSEEN

SUOSTUMUS

Suostun vapaaehtoisesti osallistumaan Olli Salon ja Riku Rasilaisen suorittamaan haastatteluun aiheesta miehet lastensuojelun tukihenkilötoiminnassa. Minulle on selvitetty, että minusta kerättäviä tutkimustietoja käsitellään luottamuksellisina ja siten, että niistä ei voi tunnistaa henkilöllisyyttäni.

Voin keskeyttää osallistumisen missä vaiheessa tahansa.

Annan suostumukseni tutkimuksen tekemiseen ja haastattelujen nauhoittamiseen

Aika ja paikka

Allekirjoitus

LIITE 3 Tutkimuksen teemat ja haastattelukysymykset

Teemoja miettiessämme kävimme läpi asioita, joiden ajattelimme olevan merkittäviä miesten osallistumiseen lastensuojelun tukihenkilötoiminnan kurssille. Perheytyämme vapaaehtoistoiminnan teoriakirjallisuuteen sekä erityisesti tukihenkilötoimintaan, saimme muodostettua niiden pohjalta oletuksia, joiden avulla aloitimme teemojen muodostamisen. Tutkimuskysymyksemme muokkautuivat myös teemojen pohtimisen sekä haastatteluiden toteutumisen mukana. Alkuperäiset tutkimuskysymyksemme muokkautuivat realistisemmiksi ja opinnäytetyön laajuuden puitteissa mielekkäämmiksi.

Tutkimuskysymykset suunnitelmavaiheessa

Miten saada miehiä tukihenkilötoimintaan?

Miksi mies lähtee tukihenkilötoimintaan / miksi ei mahdollisesti lähtisi?

Miten miehiä saisi sitoutumaan tukihenkilötoimintaan?

Tarkentuneet tutkimuskysymykset

Mitä syitä miehet antavat lastensuojelun tukihenkilötoimintaan lähtemiselle?

Mistä miehet ovat kuulleet ja saaneet tietoa lastensuojelun tukihenkilötoiminnasta?

Miten toimintaan mukaan lähteneet miehet kertoisivat toiminnasta muille?

Tutkimuskysymystemme pohjalta pääteemoiksemme muodostuivat lopulta **Lastensuojelun tukihenkilötoimintaan lähtemisen syyt/motiivit** (miksi miehet lähtevät tukihenkilötoimintaan mukaan), **tiedon saatavuus lastensuojelun tukihenkilötoiminnasta** (mistä he kuulevat toiminnasta), **ennakkokäsitykset lastensuojelusta** (Voivatko alasta olevat kuvat vaikuttaa mukaan lähtemiseen) sekä **lastensuojelun tukihenkilötoiminnasta kertominen** (miten he itse mainostaisivat tukihenkilötoimintaa/kertovatko he tutuilleen tai läheisilleen toiminnasta).

Muodostimme näiden teemojen pohjalta 7 pääkysymystä, joista kahteen lisäsimme valmiit jatkokysymykset. Teemahaastattelun puolistrukturoidun luonteen johdosta myös haastatteluiden aikana muodostui tarkentavia kysymyksiä,

jotka auttoivat löytämään tarkempia vastauksia pääkysymyksiimme. Alla haastatteluissa käyttämämme haastattelurunko ja suluissa haastatteluiden aikana muodostuneet lisäkysymykset.

1. Mistä sait kuulla lastensuojelun tukihenkilötoiminnasta?

2. Mitkä tekijät saivat sinut lähtemään lastensuojelun tukihenkilötoimintaan mukaan?

3. Onko sinulla ammatillista osaamista sosiaali- ja terveysalalta tai erityisesti lastensuojelusta? Vaikuttiko se päätökseesi lähteä toimintaan? Millaista hyötyä osaamisesta voi olla? (Mitä hyötyä on siitä, jos ei ole kyseistä kokemusta? Onko muuta omakohtaista kokemusta? Onko lähipiirissä kokemusta?)

4. Mitä odotuksia sinulla oli lastensuojelun tukihenkilötoimintaan lähtiesäsi? (Oliko mitään ennakkokäsityksiä lastensuojelusta?)

5. Mitkä tekijät vaikuttavat mielestäsi lastensuojelun tukihenkilötoimintaan sitoutumiseen? (Oliko lastensuojelun tukihenkilötoimintaan valmentavalla kursilla vaikutusta?)

6. Tuleeko mieleesi jotain, joka voisi estää miesten lastensuojelun tukihenkilötoimintaan mukaan lähtemistä? Miten näihin esteisiin voisi vaikuttaa?

7. Miten ja missä itse mainostaisit lastensuojelun tukihenkilötoimintaa miehille? (Kerrotko tutuillesi/oletko jo kertonut tutuillesi ja suosittelut lastensuojelun tukihenkilötoimintaa?)